

HANDELSHÖGSKOLAN
Vid Göteborgs universitet
Företagsekonomiska Institutionen
Avdelningen för redovisning och finansiering

Praxis och norm, går de hand i hand?

- en studie av redovisningspraxis bland småföretagare

Uppsatsarbete i Företagsekonomi, C/D-nivå
Höstterminen 2004

Handledare: Jan Marton

Författare: Marie Andersson, Kandidatuppsats
Anna Haapalahti, Magisteruppsats

Sammanfattning

Examensarbete i Företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Redovisning och Finansiering, C/D-nivå, Höstterminen 2004.

Författare: Marie Andersson och Anna Haapalahti

Handledare: Jan Marton

Titel: Praxis och norm, går de hand i hand? – En studie av redovisningspraxis bland småföretagare.

Problembakgrund: Små onoterade företag bör följa Bokföringsnämndens Allmänna Råd. Många gånger uppfattas dessa Allmänna Råd vara mycket komplicerade för småföretagen att följa. Med utgångspunkt i det faktum att Råden antas vara komplicerade att förhålla sig till, har uppsatsens författare för avsikt att undersöka huruvida Råden följs i praktiken eller inte. Studiens problemformuleringar är: *Hur redovisar småföretag i praktiken, det vill säga hur ser redovisningspraxis ut för denna typ av företag? Föreligger det skillnader mellan småföretagarnas redovisningspraxis och vad Bokföringsnämnden anger? Om det föreligger skillnader, varför finns de?*

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka redovisningspraxis för småföretag. Syftet är även att undersöka och beskriva huruvida det föreligger skillnader mellan praxis och norm och att svara på varför dessa eventuella skillnader förekommer.

Avgränsningar: Uppsatsens författare avser att fokusera på småföretag. Med småföretag avses aktiebolag som omfattas av Bokföringsnämndens 10/24-regel.

Metod: Uppsatsens inriktning är av beskrivande och förklarande art. En kvalitativ metod används. Studien bygger på intervjuer med redovisningskonsulter i vilka information om redovisningspraxis erhållits. Praxis jämförs i analysen med Bokföringsnämndens Allmänna Råd. Teorierna i referensramen används också i analysen för att besvara studiens problemformuleringar.

Slutsatser: Svaret på frågan om praxis och norm går hand i hand är både ja och nej. Det är givetvis beroende av vilka delar man analyserar och hur komplicerade Råden är. Svaret på frågan om varför skillnader mellan praxis och norm finns kan beskrivas med hjälp av fyra sammanfattande punkter: Kostnaderna är för höga i förhållande till nyttan, antalet intressenter är få, småföretagare agerar utifrån skattemässiga motiv och bristfälliga kunskaper. Uppsatsens författare drar slutsatsen att en förenkling av de Allmänna Råden bör ske.

Förslag till vidare forskning: Uppsatsens författare tycker det vore intressant att genomföra en studie med samma utgångspunkter som i denna uppsats, men med ett landsbygdsperspektiv istället för ett storstadsperspektiv. Ytterligare en intressant aspekt vore att undersöka huruvida det föreligger skillnader i praxis mellan stad och landsbygd.

Författarnas tack

Arbetet med uppsatsen Du håller i handen har gett uppsatsens författare såväl teoretiska som praktiska kunskaper. Författarna vill nu när uppsatsen är avslutad tacka de personer utan vars hjälp uppsatsens genomförande inte varit möjligt.

Först och främst vill författarna tacka de redovisningskonsulter som ställt upp för intervju för att de tog sig tid.

Författarna vill även tacka handledare Jan Marton för hans råd, engagemang och tålamod. Ett tack riktas även till medlemmar i opponentgruppen för insikts- och värdefulla kommentarer och råd.

Till sist vill författarna tacka de personer i vår närhet som hjälpt till under arbetets gång.

Göteborg, januari 2005

Marie Andersson

Anna Haapalahti

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och problemdiskussion	1
1.2 Problemformulering	2
1.3 Syfte	2
1.4 Avgränsning	2
1.5 Centrala begrepp och definitioner	3
1.6 Författarnas förståelse.....	3
1.7 Författarnas ord till läsaren	3
1.8 Uppsatsens fortsatta disposition	3
2. Metod.....	5
2.1 Undersökningsinriktning	5
2.2 Kvalitativ eller kvantitativ metod?	5
2.3 Val av Allmänna Råd	6
2.4 Insamling av data	6
2.4.1 Primärdata	6
2.4.2 Sekundärdata och teoretisk referensram	7
2.4.3 Urval av respondenter	7
2.5 Intervjumetod	8
2.6 Metod för analys.....	9
2.7 Studiens giltighetsanspråk.....	10
2.7.1 Validitet	10
2.7.2 Reliabilitet	10
3. Teoretisk referensram.....	12
3.1 Varför redovisning?.....	12
3.2 Bokföringsnämnden och dess Allmänna Råd	12
3.2.1 Bokföringsnämnden – ett normgivande organ	12
3.2.2 BFNAR 2000:3 – Varulager	13
3.2.3 BFNAR 2001:3 – Materiella anläggningstillgångar	14
3.2.4 BFNAR 2003:3 – Intäkter	14
3.3 Nyttan vs kostnad	15
3.3.1 Teorin i allmänhet	15
3.3.2 Teorin kopplat till småföretag	16
3.4 Intressentmodellen	18
3.4.1 Teorin i allmänhet	18
3.4.2 Vilka är småföretagarnas intressenter?	19
3.5 Sammanfattning	19
4. Empiri.....	21
4.1 Varulager	21
4.1.1 Hur går värdering av inköpt lager och egentillverkat lager till?	21
4.1.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet?.....	22
4.1.3 Hur bestäms eventuell inkurans?.....	22
4.1.4 Vilka problemområden kan finnas vid varulagervärdering?	23
4.2 Materiella anläggningstillgångar	24

4.2.1 Hur avgörs tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång?	24
4.2.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet på materiella anläggningstillgångar?	25
4.2.3 Hur bestäms avskrivningstiden och -beloppen?	25
4.2.4 Vilka problemområden kan finnas vid hantering av materiella anläggningstillgångar?	27
4.3 Intäkter	28
4.3.1 När redovisas inkomster som en intäkt?	28
4.3.2 Hur ser det ut i tjänsteföretag?	29
4.3.3 Vilka problemområden kan finnas vid intäktsredovisning?	30
4.4 Småföretagares intressenter	31
5. Analys	32
5.1 Varulager	32
5.1.1 Hur går värdering av inköpt lager och egentillverkat lager till?	32
5.1.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet?	32
5.1.3 Hur bestäms eventuell inkurans?	33
5.1.4 Vilka problemområden kan finnas vid varulagervärdering?	34
5.2 Materiella anläggningstillgångar	35
5.2.1 Hur avgörs tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång?	35
5.2.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet på materiella anläggningstillgångar?	35
5.2.3 Hur bestäms avskrivningstiden och -beloppen?	36
5.2.4 Vilka problemområden kan finnas vid hantering av materiella anläggningstillgångar?	37
5.3 Intäkter	37
5.3.1 När redovisas inkomster som en intäkt?	37
5.3.2 Hur ser det ut i tjänsteföretag?	38
5.3.3 Vilka problemområden kan finnas vid intäktsredovisning?	38
5.4 Intressenter	39
6. Slutdiskussion	40
6.1 Slutsats	40
6.2 Författarnas egna reflektioner	43
6.3 Förslag till vidare forskning	44
7. Källförteckning	45

FIGURFÖRTECKNING

Figur 1: Intressentmodellen	18
-----------------------------------	----

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjumall

Bilaga 2: Presentation av respondenter

1. Inledning

I detta inledande kapitel presenteras bakgrunden till uppsatsen och en problemdiskussion. Bakgrundspresentationen följs av tre problemformuleringar som mynnar ut i ett syfte. I kapitlet presenteras även avgränsningar, definitioner av centrala begrepp, samt uppsatsens fortsatta disposition. Detta görs för att öka översiktligheten och förståelsen för läsaren.

1.1 Bakgrund och problemdiskussion

De senaste åren har mycket hänt inom redovisningsområdet. Förändringar fortsätter att ske kontinuerligt och detta påverkar både stora och små företag i Sverige och i övriga Europa. Tendensen inom redovisningen är att de noterade bolagen går mot att bli mer "angloamerikanska" i sitt sätt att redovisa, vilket konkretiseras bland annat i och med införandet av IFRS den 1 januari 2005. Införandet betyder en ökad fokusering på aktieägare som har intresse av att en neutral och rättvisande bild av företagets ekonomiska situation visas upp i företagets redovisning. I Sverige, som traditionellt sett tillhört den kontinentala gruppen gällande redovisning, har intressentfokus tidigare legat på borgenärer och Skatteverket (Thorell, 1994). Intentionen har varit att snarare återge en försiktig, än en neutral och ekonomiskt riktig, bild av hur företagets ställning ser ut i praktiken.

Gällande små onoterade företag kommer de även efter införandet av IFRS att följa Bokföringsnämndens Allmänna Råd (BFNAR). Många av dessa onoterade företag är småföretag som anlitar redovisningskonsulter. BFNAR är många gånger tämligen komplicerade att följa för småföretagare. En anledning till detta är att BFNAR är en anpassning av Redovisningsrådets Rekommendationer som på senare tid blivit mer anpassade efter IASBs rekommendationer (Förord till Redovisningsrådets rekommendationer). Dessa är avsedda att företrädesvis appliceras på och användas av stora noterade företag på koncernnivå (Förord till Redovisningsrådets rekommendationer), vilket gör att användbarheten för småföretag kan ifrågasättas. Den naturliga följdfrågan är huruvida BFNAR verkligen följs i realiteten. Rekommendationer och normer som småföretag ska följa är åtskilliga, omfattande samt relativt komplicerade. Uppsatsens författare är därför av uppfattningen att risken finns att praxis och norm inte går hand i hand. Utifrån detta perspektiv anser författarna att fenomenet är intressant att undersöka.

I *Framtidens redovisningsregler för onoterade företag* (Balans, 2004:6-7) berör artikelförfattaren, tillika Bokföringsnämndens (BFN) kanslichef, Anders Bengtsson de onoterade företagets nuvarande situation. Han skriver

"1998 påbörjade BFN arbetet med att ta fram bokslutsregler för de onoterade företagen. Detta skulle ske genom att Redovisningsrådets (RR) rekommendationer "anpassades". Det har visat sig att detta angreppssätt, som 1998 föreföll självklart, inte givit något bra resultat" (Balans, 2004:6-7, s 25).

Bengtsson menar i artikeln att problemet delvis ligger i att regelverket har blivit för omfattande och komplicerat för att vara tillämpbart för småföretag. Även Per Strandin tar upp kritik i sin artikel *Redovisning och revisionsplikt kväver små aktiebolag* (Balans, 1998:6-7). Han menar att det är "huvudlöst" att små aktiebolag till viss del ska behöva följa samma regler som stora och multinationella företag som exempelvis Volvo och Astra Zeneca.

Uppsatsens författare är av uppfattningen att för att företagen ska ha en möjlighet att kunna följa reglerna, det vill säga att praxis ska kunna stämma överens med normgivarnas råd och

intentioner, bör diverse förenklingar genomföras. Bokföringsnämnden planerar att genomföra diverse förändringar och förenklingar för de onoterade företagen. En förenkling innebär att BFN inte kommer att anpassa de internationella reglerna gällande redovisning för denna typ av företag, vilket delvis är en följd av de problem som den voluminösa samling regler för onoterade företag har givit upphov till. Frågan är dock om förändringstakten är hög nog och om förändringarna är tillräckliga för att underlätta för småföretagen i den utsträckning normgivarna avser. Klart är att regelverket och normerna i nuläget är mycket komplicerade för småföretagen att följa. Med utgångspunkt i det faktum att Råden antas vara komplicerade att förhålla sig till och följa, har uppsatsens författare för avsikt att undersöka huruvida Råden följs i praktiken eller inte. Om Råden inte följs kan en orsak till detta vara att de är för komplicerade. Det kan också vara så att Råden följs, men att de ändå är komplicerade för småföretagen att följa. Uppsatsens författare frågar sig om det är möjligt för småföretagare att följa reglerna givet kostnaden. Om något av ovanstående scenarion framkommer i studien blir den allmänna kritiken motiverad och visar att en förändring borde ske på detta område.

För att undersöka den benämnda problematiken har uppsatsens författare valt att intervjua redovisningskonsulter eftersom dessa dagligen kommer i kontakt med uppsatsens undersökningsområde.

1.2 Problemformulering

Diskussionen ovan leder fram till följande problemformuleringar:

- Hur redovisar småföretag i praktiken, det vill säga hur ser redovisningspraxis ut för denna typ av företag?
- Föreligger det skillnader mellan småföretagarnas redovisningspraxis och vad normerna anger?
- Om det föreligger skillnader, varför finns de?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka redovisningspraxis för småföretag. Syftet är även att undersöka och beskriva huruvida det föreligger skillnader mellan praxis och norm och att svara på varför dessa eventuella skillnader förekommer.

1.4 Avgränsning

Uppsatsens författare avser att endast fokusera på småföretag där företagsformen är aktiebolag. Med småföretag avses aktiebolag som omfattas av Bokföringslagens 10/24-regel (Bokföringslagen 6:1), se förklarande definition i kapitel 1.5 nedan. Anledningen till att denna avgränsning görs att uppsatsens författare är av uppfattningen att redovisningsproblem är av speciellt intresse för denna typ av företag.

1.5 Centrala begrepp och definitioner

I det följande ges definitioner av centrala begrepp som förekommer i uppsatsen och som är av vikt för förståelsen av uppsatsen och dess inriktning. Definitionerna återges för att uppsatsens författare vill göra klart för läsaren vilka utgångspunkterna är för studien.

Småföretag:

"(...) näringsdrivande icke-noterade företag i vilka

- a) antalet anställda under de senaste två räkenskapsåren i medeltal uppgått till högst tio, och
- b) tillgångarnas nettovärde enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret uppgår till högst 24 miljoner kronor" (Bokföringslagen 6:1).

Redovisning:

"Registrering och rapportering av värdet av företagets resurser och deras finansiering samt de händelser som förändrar dessa bl a så att utbytet av erhållna prestationer i relation till insatta resurser framkommer" (Thomasson, Arvidsson, Lindquist, Larsson & Rohlin, 2002, s 20).

Med **redovisning** avses även produkten av ovan nämnda process det vill säga den färdiga rapporten som ligger till grund för bedömning av huruvida god redovisningssed upprätthålls. (Egen definition).

Redovisningskonsult:

En person som till professionen utför diverse ekonomi- och redovisningstjänster åt företag som saknar en egen ekonomifunktion. (Egen definition).

1.6 Författarnas förförståelse

Uppsatsens författare anser att deras förförståelse i aktuellt ämne till viss del består av uppfattningen att småföretag möter komplicerade regler och råd som de förväntas följa. Författarna har en uppfattning om att den värld småföretagen möter är komplicerad, vilket utifrån detta resonemang ger upphov till problem. Uppsatsens författare anser därför att valt uppsatsämne är intressant att undersöka och analysera.

1.7 Författarnas ord till läsaren

För att läsaren ska kunna tillgodogöra sig vad som skrivs i denna uppsats rekommenderar uppsatsens författare genomläsning av BFNAR 2000:3, 2001:3 samt 2003:3. Dessa finns återgivna i FARs samlingsvolym 2004 alternativt på Bokföringsnämndens hemsida, www.bfn.se. En sammanfattning av dessa Allmänna Råd framställs i uppsatsens kapitel 3.1. Författarna föreslår trots detta att de angivna Allmänna Råden bör studeras i sin helhet.

Uppsatsens författare utgår även från att läsaren innehar förståelse för grundläggande redovisningsteori. Av denna anledning kommer inte förekommande grundläggande redovisningsbegrepp att förklaras i uppsatsen.

1.8 Uppsatsens fortsatta disposition

Kapitel 2

Detta kapitel utgör uppsatsens metodavsnitt. Här presenteras tillvägagångssättet under arbetets gång samt hur tankegångarna har gått. Förklaringar till de val som gjorts framställs. I kapitlet presenteras även intervjumetod och -urval samt bearbetningen av dessa. En

beskrivning av metod för analys återges. Kapitlet avslutas med att en diskussion förs kring uppsatsens giltighetsanspråk såsom undersökningens reliabilitet och validitet.

Kapitel 3

I kapitel 3 presenteras den teoretiska referensramen som används för att belysa valt uppsatsämne. En kort beskrivning görs av valda Allmänna Råd från Bokföringsnämnden. Dessutom beskrivs teorier som är relevanta för uppsatsens inriktning. En framställning görs även av det aktuella läget och den debatt som pågår gällande företagsklimatet för småföretagare.

Kapitel 4

I detta kapitel presenteras den information som erhållits vid intervjuerna med redovisningskonsulterna. Detta kapitel utgör således uppsatsens empiriavsnitt.

Kapitel 5

Kapitel 5 utgör uppsatsens analysdel. Här kopplas teorin till empirin för att resonera fram till svar på uppställda frågeställningar. Uppsatsens första problemformulering besvaras.

Kapitel 6

Uppsatsens avslutande kapitel återkopplar till det inledande kapitlet. Resterande problemformuleringar, andra och tredje frågeställningen, besvaras och syftet uppfylls. Ämnet diskuteras friare. Även egna reflektioner och funderingar presenteras. Förslag till vidare forskning ges utifrån de tankar som dykt upp under arbetets gång.

2. Metod

I detta kapitel presenteras valt tillvägagångssätt, hur tankegångarna har gått och varför. Här presenteras intervjuurval, -metod, samt bearbetningen av materialet. En beskrivning av metod för analys återges. Kapitlet avslutas med en diskussion kring uppsatsens giltighetsanspråk såsom undersökningens reliabilitet och validitet.

2.1 Undersökningsinriktning

En uppsats inriktning påverkas av studiens syfte. Studien kan vara av *explorativ, beskrivande, förklarande* eller *förutsäggande* art. Syftet med en *explorativ* studie är att forskarna avser att lära sig så mycket som möjligt om ett problemområde. Denna kunskap ligger sedan till grund för att ytterligare precisera uppgiften. (Lekwall & Wahlbin, 1993). Enligt Lekwall och Wahlbin (1993) karakteriseras en studie med ett *beskrivande* syfte av att forskarna avser att avbilda ett existerande förhållande. En kartläggning görs således av verkligheten. Denna typ av undersökning svarar på frågan hur, men inte varför. Ett *förklarande* syfte betyder att studien har för avsikt att konstatera och förklara ett orsakssamband. Slutligen syftar *förutsäggande* studier till att "(...) ge prognoser på vad som skulle inträffa om vissa givna förutsättningar föreligger". (Lekwall & Wahlbin, 1993, s 28).

Uppsatsens författare anser att uppsatsens inriktning huvudsakligen är av *beskrivande* art. Detta motiveras på de grunder att uppsatsens syfte är att återge en bild av hur redovisningspraxis ser ut samt huruvida det återfinns skillnader mellan praxis och norm. Avsikten är alltså att göra en kartläggning av hur det ser ut i praktiken. Eftersom uppsatsens författare även vill förklara varför eventuella skillnader finns kommer uppsatsen också att ha en *förklarande* inriktning. Sammanfattningsvis kan sägas att författarna, genom uppsatsen, ämnar svara på frågorna hur och varför.

2.2 Kvalitativ eller kvantitativ metod?

Den *kvantitativa metoden* kan beskrivas som sökande och framtagande av information som utgörs av siffror och mängder. Den kvantitativa metoden har egenskapen att den möjliggör en generalisering av undersökningen. Svagheten ligger i att risken är stor att informationens relevans för det aktuella problemet är låg. (Holme & Solvang, 1997).

Vid användandet av en *kvalitativ metod* har forskaren för avsikt att återge en helhetsbild av situationen. Det blir då möjligt att erhålla en ökad insikt i situationen i ett större sammanhang. Den kvalitativa metoden präglas av flexibilitet. Möjligheten att erhålla hög tolkningsrelevans ökar tack vare denna egenskap. Nackdelen med denna metod kan vara att olika slags information erhålls under studiens gång, det vill säga informationen har en lägre grad av systematik. Ett exempel på detta är att intervjufrågor kan komma att anpassas beroende på förutsättningarna vilket kan minska möjligheten till rättvis tolkning. (Holme & Solvang, 1997).

Uppsatsens författare väljer att använda en kvalitativ metod eftersom avsikten med den aktuella studien är att få en djupare förståelse för och uppfattning om situationen samt att kunna göra en mer djupgående analys. Givet det syfte uppsatsen har och de problemformuleringar som ska besvaras utgör inte en kvantitativ studie, med exempelvis enkäter som empiriunderlag, något alternativ. Det finns begränsad information om valt

undersökningsområde varför en kvalitativ metod med intervjuer som bas utgör det enda möjliga valet.

2.3 Val av Allmänna Råd

Uppsatsens författare väljer att inte studera samtliga av Bokföringsnämndens Allmänna Råd eftersom detta skulle innebära en alltför bred inriktning utan möjlighet till en mer djupgående analys. Uppsatsens författare väljer Råd huvudsakligen utifrån följande två kriterier; att Rådet behandlar vanligt förekommande fenomen i småföretag samt att uppsatsens författare uppfattar att Rådet är komplicerat. Med hänsyn tagen till dessa kriterier blir följande Råd aktuella:

- Varulager (BFNAR 2000:3)
- Materiella anläggningstillgångar (BFNAR 2001:3)
- Intäkter (BFNAR 2003:3)

BFNAR 2000:3 är intressant när det kommer till egentillverkat lager eftersom författarna är av uppfattningen att detta är mer komplicerat att hantera jämfört med inköpt lager. Det är alltså inte självklart hur egentillverkat lager skall värderas. BFNAR 2001:3 är intressant ur ett allmänt perspektiv då redovisningskonsulter och företag kan möta svårigheter gällande värdering och bestämning av värdeminskning av materiella anläggningstillgångar sett ur ett ekonomiskt rättvisande perspektiv. Den ekonomiska nyttjandeperioden är således komplicerad att fastställa. Anledningen till att uppsatsens författare anser att BFNAR 2003:3 är intressant att studera närmare är uppfattningen att en komplex intäktsproblematik kan förekomma i tjänsteproducerande företag.

2.4 Insamling av data

Enligt Wiedersheim-Paul och Eriksson (1987) finns två typer av data – primär och sekundär. Dessa beskrivs och kopplas till studien i kapitel 2.4.1 och 2.4.2 nedan.

2.4.1 Primärdata

Med primärdata avses information som inte finns tillgänglig och som forskaren således måste samla in på egen hand. Ett sätt att erhålla denna information är genom intervjuer. (Wiedersheim-Paul & Eriksson, 1987). Arbnor och Bjerke (1994) tar indirekt upp primärdatas fördelar då de diskuterar risken för en minskad möjlighet till jämförelse vid användandet av sekundärdata. Vid användande av primärdata undgår forskaren problematiken med att informationen inte är situationsanpassad eftersom informationen och insamlandet av densamma anpassas efter den specifika situationen. Uppsatsens författare har i studien valt att samla in empirisk information med hjälp av personliga intervjuer. Enligt Lekwall och Wahlbin (1993) har denna intervjuform vissa fördelar. Det finns i princip obegränsade möjligheter till vilken typ av frågor som ställs och därmed vilken typ av information som erhålls. Nackdelen med att använda sig av intervjuer är att tolkning kan påverkas av förståelsen. Anledningen till att denna insamlingsmetod väljs är dels att relevant information inte finns tillgänglig och dels att ny information inte anses kunna samlas in på något annat tillfredsställande sätt.

2.4.2 Sekundärdata och teoretisk referensram

Med sekundärdata avses befintligt material (Arbnor & Bjerke, 1994) som har samlats in i ett annat sammanhang och med ett annat syfte (Lekwall & Wahlbin, 1993).

Uppsatsens författare sökte i ett inledningsskede efter relevant information, läste in sig på relevanta redovisningslagar och –råd samt sökte efter tidigare studier och aktuell forskning. Valda råd från Bokföringsnämnden, BFNAR 2003:3 (Intäkter), BFNAR 2000:3 (Varulager) samt BFNAR 2001:3 (Materiella anläggningstillgångar), studerades grundligt eftersom dessa Råd ligger till grund för studiens innehåll. Kurslitteratur och andra uppsatser studerades också. Ytterligare information söktes i artikeldatabaser och lämpliga tidningsartiklar hittades på Ekonomiska biblioteket i exempelvis tidskrifterna Balans och Redovisningskonsulten. Bokföringsnämndens hemsida besöktes. Eftersökningarna genomfördes dels för att ringa in valt problemområde och hitta problemets kärna, samt dels för att kunna framställa relevanta och specifika intervjufrågor.

2.4.3 Urval av respondenter

Enligt Holme och Solvang (1997) genomförs urvalet vid en kvalitativ metod systematiskt med hänsyn tagen till att vissa relevanta och på förhand utvalda kriterier ska vara uppfyllda. Givet att en kvalitativ metod väljs blir syftet med intervjuerna att erhålla så mycket och djupgående information som möjligt om den undersökta företeelsen. Ett kriterium som blir viktigt vid ett intervjuurval är att de respondenter som väljs besitter kunskap som är relevant och central för studiens syfte. En risk med detta urval kan vara att dessa personer har möjlighet att ge en förvrängd bild av verkligheten. Generellt är dock de fördelar som intervjun ger större än de risker ovanstående val av intervjupersoner är förknippad med. (Holme & Solvang, 1997).

Uppsatsens författare har vid valet av studieinriktning funnit det intressant att fokusera på redovisningskonsultens arbete. Uppsatsens författare tror sig på detta sätt få svar av yrkesmän som stöter på problematiken dagligen. Då dessa konsulter har många olika kunder är författarna av uppfattningen att de genom att intervjua konsulter kan få svar på hur redovisningen går till mer generellt. Slutsatser kring praxis för småföretagare torde således bli mer allmängiltiga än om samma antal småföretagare intervjuas.

Studiens urvalsprocess inleddes med en sökning på SRFs (Sveriges Redovisningskonsulters Förbund) hemsida. Valt sökkriterium för respondenterna var regionen Göteborg. I första skedet erhöles ett urval på drygt 70 konsulter. Utifrån resultatet av denna sökning valdes primärt konsulter med verksamhet centralt i Göteborg och med en angiven e-post-adress på SRFs hemsida. Denna avgränsning gjordes för att underlätta genomförandet. Ett större område innebär att intervjuerna blir svårare att genomföra. Lekwall och Wahlbin (1993) benämner detta fenomen som *bekvämlighetsurval*. Användandet av denna urvalsmetod kan förklaras utifrån ekonomiska, praktiska och tidsmässiga restriktioner (Lekwall & Wahlbin, 1993). Uppsatsens författare är medvetna om att denna begränsning gör att allmängiltigheten i slutsatserna inte kan återopas i samma utsträckning som om ett större geografiskt område väljs. Författarna är trots detta av uppfattningen att slutsatserna som dras är av allmängiltig karaktär eftersom svaren i stort var likriktade. Uppsatsens författare antar att ett liknande resultat kan erhållas då studier görs med ett annat geografiskt område som urval. Motivet till att förfrågan begränsades till att skickas ut till redovisningskonsulter som angivit en e-post-adress är att författarna ansåg det vara lämpligt att ge de potentiella respondenterna tid att ta beslut om medverkan samt att ge utrymme för viss förberedelse. Författarna är av uppfattningen att detta ökar sannolikheten för positiv svarsfrekvens.

I aktuell undersökning gjordes ett första urval genom att 15 slumpmässigt utvalda redovisningskonsulter kontaktades via e-post. Denna förfrågan gav upphov till sex positiva svar. De konsulter som inte svarade på e-post-brevet kontaktades via telefon cirka en vecka senare varav tre konsulter ställde sig positiva. Därmed blev det totala intervjuunderlaget nio respondenter. Anledningen till bortfallet var att en del av urvalsgruppen inte var anträffbar per telefon. Resterande del av bortfallet förklaras av tidsbrist från redovisningskonsulternas sida. Lekwall och Wahlbin (1993) benämner detta fenomen såsom *accessproblemet*. Uppsatsens författare är trots detta av uppfattningen att underlaget på nio respondenter utgör tillräcklig grund för att upptäcka mönster samt för att kunna se tendenser till olika beteenden.

Eftersom avsikten med studien inte är att fokusera på de enskilda redovisningskonsulternas svar, utan snarare är att återge en generell bild av redovisningspraxis, kommer respondenternas namn och företag inte återges i uppsatsen. Författarna antar också att vetskapen om anonymiteten gör att respondenterna kan förmås att återge en mer rättvisande bild av hur det ser ut i praktiken. Orsaken till detta kan vara att personen inte känner sig tvungen att återge lika ”strikt svar” som i en situation utan anonymitet.

2.5 Intervjumetod

Vald intervjumetod kan beskrivas med hjälp av dess *standardiseringsgrad*. Med detta avses i vilken utsträckning frågornas formulering och inbördes ordning är bestämt på förhand (Patel & Davidsson, 1991). Enligt Arbnor och Bjerke (1994) kännetecknas en hög grad av standardisering av att samma frågor ställs till alla respondenter. Detta innefattar även att frågorna ställs i en på förhand bestämd ordning. Vid intervjuer med låg grad av standardisering anpassar intervjuaren hur och i vilken ordning frågorna ställs. (Patel & Davidsson, 1991). I en sådan intervjusituation menar Holme och Solvang (1997) att det är intervjuarens ansvar att alla områden ska vara täckta och behandlade vid intervjuens slut. Uppsatsens författare använde sig av en intervjumall, som bestod av på förhand nedskrivna specifika frågor, vilka alla behandlades i samtliga intervjuer. Dessa utgjorde ett underlag för intervjuens struktur. Uppsatsens författare var dock inte fullständigt bundna av mallen utan frågeföljden anpassades ibland efter intervjusituationen. Utifrån ovanstående resonemang blir slutsatsen att vald intervjumetod är mer standardiserad än icke-standardiserad. Nackdelen med att använda sig av intervjuer med hög grad av standardisering är att respondenterna inte får möjlighet att svara fritt, utifrån egna behov. Fördelen är att svaren är lätta att jämföra.

Patel och Davidsson (1991) väljer även att förklara en intervjumetod utifrån *struktureringsgrad*. Detta handlar om vilket svarsutrymme respondenterna ges i intervjun, det vill säga i vilken omfattning svarsalternativen är givna på förhand (Patel & Davidsson, 1991). Gällande de genomförda intervjuerna kan sägas att de är mer låggradigt strukturerade. Under intervjuerna hade respondenterna möjligheten att utforma svaren själva. I slutet av varje intervju fick dessutom respondenterna möjlighet att tillägga eventuell ytterligare information. Uppsatsens författare anser att detta moment minskar graden av strukturering.

Författarna valde att inte skicka intervjufrågor till respondenterna i förväg eftersom så spontana och ärliga svar som möjligt eftersträvas. Författarna är av uppfattningen att spontaniteten och ärligheten ökar då respondenten inte får möjlighet att förbereda och planera sina svar, vilket får anses vara en fördel eftersom detta antas leda till att en mer trovärdig och riktig bild av realiteten återges. En nackdel är att respondenterna inte får möjlighet att förbereda sig, vilket kan få till följd att respondenten inte förstår de intervjufrågor som ställs.

Eftersom intervjufrågorna mottogs väl av respondenterna är uppsatsens författare dock av uppfattningen att fördelarna i detta fall överväger nackdelarna.

Uppsatsens författare underströk noga studiens inriktning (små aktiebolag). Detta informerade författarna respondenterna om både i den inledande e-post-förfrågan och före respektive intervju. Anledningen till att detta gjordes var att intervjuaren och diskussionen skulle fokusera på hur denna typ av företag redovisar och inte på redovisningspraxis i allmänhet. Intervjuerna, som innehöll 18 huvudfrågor (se bilaga 1), varade i genomsnitt 30 till 40 minuter och genomfördes på respektive respondents kontor. Under intervjuerna uppkom inga större problem gällande mottagandet av intervjufrågorna trots att de inte skickats ut till respondenterna i förväg. Under intervjuerna användes bandspelare för att på ett lättare sätt få allt som sades vid intervjutillfällena dokumenterat, samt för att minska risken för bortfall av väsentlig information. Uppsatsens författare håller med Kylén (1994) i hans resonemang kring nackdelen med att använda bandspelare. Kylén nämner att bandspelaren kan "(...) *hämna den intervjuade*" (Kylén, 1994, s 53). Författarna anser dock att de dokumentationsmässiga fördelarna väger över eventuella nackdelar.

2.6 Metod för analys

Efter genomförda intervjuer skrevs resultatet av primärdatainsamlingen ned ordagrant. En sammanfattning av väsentliga delar från respektive intervju gjordes därefter. I empirikapitlet finns en sammanfattning av respondenternas svar inom respektive område. Empirin delas således in enligt de Allmänna Råd som uppsatsens författare valt att studera, det vill säga varulager, materiella anläggningstillgångar och intäkter. Under respektive Råd sammanfattas respondenternas svar utifrån huvudfrågorna i intervjumallen (se bilaga 1). Empirin presenteras fristående från analys.

I analyskapitlet studerar uppsatsens författare växelvis teori och empiri för att binda samman en meningsfull analys. Analyskapitlet är strukturerat på samma sätt som empirikapitlet. Analysen sker alltså utifrån huvudfrågorna i intervjumallen (se bilaga 1). Anledningen till att kapitlet är strukturerat på detta sätt är att underlätta för läsaren. En ytterligare anledning är att uppsatsens författare på detta sätt anser det vara lättare att få med all väsentlig information och hela analysunderlaget. Första problemformuleringen, *hur redovisar småföretag i praktiken, det vill säga hur ser redovisningspraxis ut för denna typ av företag*, besvaras i analyskapitlet. Anledningen till att denna problemformulering inte presenteras och besvaras i slutsatsen är att den är beskrivande till sin karaktär. Problemformuleringen blir naturlig att besvara i empiri- och analyskapitlet, och besvaras löpande i dessa kapitel. Övriga problemformuleringar besvaras i uppsatsens avslutande kapitel, slutdiskussion.

I analysen har uppsatsens författare försökt hitta mönster i respondenternas svar för att kunna dra slutsatser. Uppsatsens författare presenterar och analyserar även avvikande svar från respondenter. Författarna har alltså fokuserat på att hitta likheter men också olikheter mellan respondenternas svar för att framställa en nyanserad och verklighetskopplad analys. Analysen har successivt vuxit fram under arbetets gång. Underlag för analys har exempelvis framkommit under intervjuerna och vid sammanställning av empirin. Vid analysarbetet undersökte uppsatsens författare växlande respektive respondents svar för att hitta tendenser. Analysen leder fram till och utgör underlag för att svara på givna problemformuleringar i uppsatsens avslutande kapitel.

2.7 Studiens giltighetsanspråk

2.7.1 Validitet

Validitet kan definieras som "(...) ett mätinstruments förmåga att mäta det som man avser att det ska mäta" (Wiedersheim-Paul & Eriksson, 1987, s 23). Detta innebär att en hög validitet kännetecknas av att studiens resultat väl överensstämmer med en given definition. Fenomenet kan även förklaras utifrån ett perspektiv där hög validitet karakteriseras av att verkligheten avbildas på ett sanningsenligt och korrekt sätt. (Arbnor & Bjerke, 1994).

För att öka uppsatsens validitet väljs respondenterna utifrån kriteriet att sannolikheten är stor att deras svar kan uppfylla studiens syfte. Kriterierna för urval av respondentgrupp blir således att de har en inblick i hur redovisningspraxis ser ut och därmed kan svara på intervjufrågorna på ett verklighetstroget och tillfredsställande sätt. Eftersom redovisningskonsulter kommer i kontakt med och skapar redovisningspraxis anser författarna att valet av redovisningskonsulter som respondentgrupp ökar studiens validitet. Uppsatsens författare ser dock att validiteten kan minska eftersom endast redovisningskonsulternas bild av situationen återges. Validiteten skulle förmodligen öka om intervjuer av konsulternas kunder, småföretagen, hade varit möjliga att genomföra. Trots att dessa småföretag inte har någon egen ekonomifunktion, och således inte rent praktiskt genomför redovisningen, är de med och påverkar praxis eftersom de är en aktiv part, exempelvis i värderingsfrågor. Denna information kan dock vara svår att erhålla eftersom småföretagarna i många fall inte har relevant och tillräcklig redovisningskunskap. Ytterligare en svårighet och begränsning är att arbetet skulle bli alltför omfattande för att kunna hanteras.

Uppsatsens författare skapade intervjufrågor med utgångspunkt i de valda Råden. En del av uppsatsens syfte är att undersöka och beskriva huruvida det föreligger skillnader mellan BFNAR och redovisningspraxis. Metoden att utgå från Råden vid framtagande av intervjufrågor blir naturlig och ökar validiteten eftersom detta bidrar till att det som avses mätas blir mätt. Uppsatsens författare fokuserade främst på de delar av Råden som uppsatsens författare anser vara komplicerade, men frågor skapades även utifrån andra delar för att erhålla en tillfredsställande bild av redovisningspraxis i stort.

Risken finns att respondenterna återger en beskrivning utifrån hur de anser att verkligheten *bör vara*. Detta behöver dock inte stämma överens med hur det faktiskt *är*. Uppsatsens syfte är att beskriva hur det ser ut i praktiken. Svar av förstnämnd art är inte önskvärda då de minskar validiteten. Uppsatsens författare är dock av uppfattningen att detta mildras genom anonymiteten, vilket får effekten att validiteten ökar.

2.7.2 Reliabilitet

Reliabilitet kan benämnas som en studies tillförlitlighet. Hög reliabilitet föreligger om slumpinflytandet på studiens resultat är lågt. Lekwall och Wahlbin (1993) förklarar detta genom att tillskriva en studie hög reliabilitet i de fall andra oberoende forskare vid upprepade undersökningar skulle komma fram till samma resultat givet en viss forskningsmetod. För att uppnå en hög reliabilitet i en studie bör alltså undersökningsmetoden vara oberoende av vem som använder metoden och genomför studien. (Wiedersheim-Paul & Eriksson, 1987). Förhållandet mellan reliabilitet och validitet förklaras genom att hög reliabilitet är en förutsättning för att uppnå en hög grad av validitet (Patel & Davidsson, 1991).

Det faktum att ett *slumpmässigt urval* gjorts av medlemmar ur SRF borde öka reliabiliteten. Något som ytterligare ökar reliabiliteten källors oberoende inbördes förhållande (Wiedersheim-Paul & Eriksson, 1987). Det faktum att respondenterna i studien inte är medvetna om vilka de övriga uppgiftslämnarna är ökar, enligt detta resonemang, studiens reliabilitet. Svaren från respondenterna i studien är i de flesta fall entydiga vilket indikerar att om ett större urval hade gjorts hade förmodligen svar med liknande inriktning erhållits.

Patel och Davidsson (1991) menar att reliabiliteten till viss del garanteras vid användandet av standardiserade intervjuer. Uppsatsens författare menar att de genomförda intervjuerna är tämligen standardiserade (se kapitel 2.5), vilket borde bidra till att studiens reliabilitet ökar.

Dokumentationsmetoden med bandinspelning av intervjuerna minskar risken för feltolkning och för att relevant information missas. Detta faktum borde öka studiens reliabilitet då tolkningsutrymmet reduceras. Vid samtliga intervjuer medverkade uppsatsens båda författare vilket ytterligare ökar tillförlitligheten eftersom fyra ögon och fyra öron observerar mer än två gör.

Även om framtagen primärdata har hög tillförlitlighet finns risk för att slutsatserna påverkas av författarnas förförståelse och föreställning och detta minskar reliabiliteten totalt sett. Uppsatsens författare hanterar detta genom att framställa empirin delvis med hjälp av citat. Citaten påverkas inte av förförståelsen och studiens reliabilitet blir därför högre än om empirin återges endast med författarnas egna ord. Något som dock kan påverka reliabiliteten negativt är urvalet av citat. Det faktum att två personer tolkat samma material och att beslut tagits gemensamt tonar också ned förförståelsens inflytande på resultatet. Detta ökar studiens tillförlitlighet.

3. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras den teoretiska referensram som används för att belysa valt uppsatsämne. Kapitlet består bland annat av en kort beskrivning av valda Allmänna Råd från Bokföringsnämnden samt en genomgång av relevanta teorier. En beskrivning ges även av den aktuella situationen och den debatt som pågår gällande redovisningsregler och –normer för småföretag.

3.1 Varför redovisning?

Törnqvist (1997) menar att redovisningen ska visa hur företagets resurser har använts och utnyttjats. Redovisningen visar således på och ger uttryck för ett ansvarsförhållande. (Törnqvist, 1997). En av redovisningens uppgifter blir utifrån detta resonemang att bistå företagets intressenter med relevant ekonomisk information angående företagets ekonomiska situation. De årliga ekonomiska rapporterna är alltså ämnade att återge en bild av vilka ekonomiska följder företagets verksamhet gett upphov till under det gångna året. (Thomasson et al., 2002).

Anledningen till att det finns lagar, regler och normer på redovisningsområdet är att det är ekonomiskt lönsamt för samhället i stort, det vill säga den totala nyttan är större än den totala kostnaden. Det primära syftet med lagar och normer är dock att fastställa och informera om vilka ramar företagen måste hålla sig inom gällande utformandet av redovisningen. (Thorell, 1994).

3.2 Bokföringsnämnden och dess Allmänna Råd

Enligt de normer som BFN arbetar fram bör alla småföretag följa BFNAR. I detta kapitel beskrivs därför BFN och dess funktion, samt de tre valda Råden från BFN. Anledningen till detta är att i princip alla småföretag följer Bokföringsnämndens Allmänna Råd. Uppsatsens författare återger främst de delar i Råden som kan vara komplicerade för småföretagare att följa och därmed ge upphov till problematik.

3.2.1 Bokföringsnämnden – ett normgivande organ

BFN är ett statligt expert- och normgivande organ som organisatoriskt ligger under regeringens Finansdepartement. De har till uppgift att ta fram och utveckla god redovisningssed. Nämnden ger ut Allmänna Råd och informationsmaterial om tillämpningen av framför allt bokföringslagen och årsredovisningslagen. (www.bfn.se).

BFN har ett särskilt ansvar för normgivning gällande bland annat årsbokslut i *onoterade* företag. Därför ger BFN ut Allmänna Råd som behandlar tillämpningen av Bokföringslagen och Årsredovisningslagen, det vill säga hur redovisningen ska och bör gå till i praktiken. BFN har dessutom som uppgift att skapa och informera om normer för småföretagare samt att informera dem gällande redovisningsfrågor. (www.bfn.se). BFNs Allmänna Råd innehåller ett antal lätttnadsregler för onoterade företag i förhållande till de regler som noterade bolag ska följa, det vill säga Redovisningsrådets Rekommendationer (BFNAR 2000:2). BFN delar upp onoterade företag i små, medelstora och stora företag. (BFNAR 2000:2, Bilaga 1). Presentationen av valda Allmänna Råd kommer att fokuseras på de regler småföretagen har att följa och anpassa sig till.

3.2.2 BFNAR 2000:3 – Varulager

Vid redovisning av varulager finns två grundläggande frågor att ta hänsyn till. Den första frågan behandlar huruvida lagret ska värderas till anskaffningsvärde eller verkligt värde. Den andra frågan behandlar hur dessa värden ska beräknas.

BFN definierar varulager som

"(...) materiella tillgångar, som är avsedda för försäljning i den ordinarie verksamheten (färdiga varor), är under tillverkning för att bli färdiga varor (varor under tillverkning, halvfabrikat) eller ska användas i produktionen av färdiga varor eller tjänster (råvaror, insatsvaror, förbrukningsartiklar)" (BFNAR 2000:3, p 2).

Grundprincipen är att varulagret ska värderas till det lägsta av anskaffningsvärde och verkligt värde. Detta kallas lägsta värdets princip och betyder att båda värdena måste vara kända för företaget. Huvudregeln är att lagret ska värderas post för post men kollektiv värdering är tillåten för homogena varugrupper.

Bestämning av *anskaffningsvärdet* påverkas av om varulagret består av inköpta varor (råvaror, insatsvaror, halv- och helfabrikat) eller av egentillverkade halv- och helfabrikat. Handlar det om *inköpta varor för tillverkande företag* ska inköpspris, transport- och andra hanteringskostnader samt andra direkt hänförliga kostnader läggas till anskaffningsvärdet. Avdrag ska ske för exempelvis återbäring och varurabatt. Om samma typ av varor anskaffas vid olika tidpunkter ska anskaffningsvärdet bestämmas enligt *först in-först ut-principen (FIFU)*. I vissa fall kan en *genomsnittsmetod* ligga till grund för lagervärdering. Villkoret är dock att dessa värden inte skiljer sig nämnvärt från värdering enligt FIFU-metoden.

När det handlar om *inköpta varor i detaljhandelsföretag* bestäms vanligtvis anskaffningsvärdet av praktiska skäl till försäljningspris, exklusive moms, med avdrag för pålägg baserat på priskalkyl för varan. Justeringar måste göras vid prisförändringar som inträffar efter inköpstillfället. I vissa verksamheter kan anskaffningsvärdet alternativt bestämmas som försäljningspris med avdrag för använd bruttovinstmarginal och även här ska justering göras vid eventuella prisförändringar.

Anskaffningsvärdet för *egentillverkade halv- och helfabrikat* ska enligt huvudregeln bestämmas med hjälp av en efterkalkyl och består av värdet för ingående råmaterial och halvfabrikat, andra direkta nedlagda kostnader samt skäligt pålägg för indirekta tillverkningskostnader. I vissa fall kan det dock bli aktuellt att bestämma anskaffningsvärdet med hjälp av förkalkyler. Villkoret för att få använda förkalkyler är att kalkylen är realistisk och tillförlitligheten bevisas genom att en bedömning görs av de förutsättningar förkalkylen bygger på. Vid en orealistisk förkalkyl ska en efterkalkyl upprättas och användas.

Om varulagret består av *färdiga varor* (inköpta eller egentillverkade) utgörs *verkligt värde* av nettoförsäljningsvärdet som fastställs i två steg. Först bestäms försäljningsvärdet vilket beräknas utifrån det pris som på balansdagen kan uppnås vid normal försäljning i rörelsen. Försäljningsvärdet ska reduceras med eventuella försäljningskostnader. Om varulagret innehåller *råvaror* eller *halvfabrikat* utgörs i praktiken verkligt värde av återanskaffningsvärdet. Återanskaffningsvärdet beräknas efter samma principer som anskaffningsvärdet med skillnaden att återanskaffningsvärdet är baserat på balansdagens priser. I båda fallen måste hänsyn tas till inkurans.

Inkurans beaktas i första hand genom tillämpning av lägsta värdets princip. I praxis är det dock vanligt att lagrets värde i balansräkningen reduceras med skattemässigt tillåtet inkuransavdrag (3% enligt Inkomstskattelagen 17:4) även om detta är högre än bedömd verklig inkurans. En sådan redovisning bör kunna tillåtas i de fall då "(...) avvikelser från en värdering enligt lägsta värdets princip inte i väsentlig grad påverkar bedömningen av företagets resultat och ställning" (BFNAR 2000:3, p 3.4). Enligt BFNU 92:1 ska "(...) bedömningen göras med noggrannhet".

3.2.3 BFNAR 2001:3 – Materiella anläggningstillgångar

BFNAR 2001:3 tar upp sex grundläggande frågor gällande redovisning av materiella anläggningstillgångar. Den första är *när* utgifter för materiella anläggningstillgångar ska redovisas som tillgång i balansräkningen. Den andra är *hur* anskaffningsvärdet ska beräknas. De övriga frågorna avser av-, ned- och uppskrivningar samt slutligen utrangeringar och avyttringar och hur de ska beräknas och redovisas.

BFN definierar materiella anläggningstillgångar som

"(...) fysiska tillgångar som är avsedda att stadigvarande utnyttjas i verksamheten (...)" (BFNAR 2001:3, p 2).

Ett villkor för att en materiell anläggningstillgång ska få redovisas som tillgång i balansräkningen är att det är sannolikt att den framtida ekonomiska nytta som tillgången ger upphov till kommer att tillfalla företaget. Ett ytterligare villkor är att anskaffningsvärdet för tillgången kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. En materiell anläggningstillgång ska inte längre redovisas som tillgång då den avyttras, slutgiltigt tas ur bruk eller är helt avskriven.

Anskaffningsvärde

Materiella anläggningstillgångar tas vid förvärvet upp till anskaffningsvärde, vilket utgörs av inköpspriset, tullavgifter, punktskatter samt andra direkta kostnader för att bringa tillgången på plats. Exempel på detta är kostnader för installation och leverans. Avdrag ska ske för exempelvis varurabatter och bonus. Om tillkommande utgifter gör att tillgångens prestanda förbättras i förhållande till "ursprungsprestandan" ska dessa utgifter läggas till anskaffningsvärdet. Andra tillkommande utgifter, exempelvis reparation och underhåll, ska redovisas som kostnader.

Avskrivningar

Det avskrivningsbara beloppet ska reduceras med ett eventuellt restvärde endast i de fall detta värde är betydande. Avskrivningsbart belopp ska periodiseras över tillgångens nyttjandeperiod och avskrivningsmetoden ska återspegla tillgångens faktiska successiva värdeminskning över tid. Avskrivning, i form av kostnader, ska ske från den tidpunkt då tillgången är färdig att tas i bruk. Exempel på avskrivningsmetoder är linjära, degressiva och produktionsberoende avskrivningar. Företaget ska välja den metod som bäst återspeglar hur tillgångens ekonomiska värde för företaget förbrukas. Den valda avskrivningsmetoden ska omprövas löpande för att avgöra om den är rättvisande eller inte.

3.2.4 BFNAR 2003:3 – Intäkter

Vid redovisning av intäkter är de viktigaste frågorna vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att ett företag kan anses ha en inkomst samt när denna inkomst skall redovisas som en intäkt. I BFNAR 2003:3 definieras intäkt som den inkomstdel vilken är hänförlig till redovisningsperioden. Inkomst definieras som

"(...) ett bruttoinflöde av ekonomiska fördelar till ett företag som (...) ökar företagets eget kapital och (...) inte utgör tillskott från ägarna eller innehavaren av instrument som är relaterade till aktierna i företaget" (BFNAR 2003:3, p 8).

Enligt BFNAR 2003:3 ska en inkomst redovisas till det verkliga värdet, det vill säga fakturans nominella belopp.

Redovisning av intäkt vid försäljning av varor

För att få redovisa en intäkt från varuförsäljning måste ett antal villkor vara uppfyllda. Huvuddelen av dessa villkor är att varans väsentliga risker och förmåner har överförts på köparen, värdet av och kostnaderna för försäljningen ska kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt, samt transaktionens framtida ekonomiska fördelar ska tillfalla det säljande företaget. Då det handlar om delleveranser redovisas intäkten vanligtvis när företaget har utfört samtliga delleveranser. Om en delleverans saknar samband med senare leveranser ska dock intäkten redovisas direkt vid detta tillfälle.

Redovisning av intäkt vid tjänsteuppdrag

En uppdragsinkomst skall redovisas som intäkt endast om det är sannolikt att de ekonomiska fördelar som uppdragsavtalet ger kommer att tillfalla företaget. Uppdrag på *löpande räkning* innebär att betalningen grundar sig på ett arvode per tidsenhet multiplicerad med tidsåtgången. Om det finns ett på förhand avtalat pris gällande hela uppdraget benämns detta som uppdrag till *fast pris*. För respektive prissättningsmetod finns en *huvudregel* och en *alternativregel*. Villkoret för att få använda alternativregeln är att företaget faller inom kategorin småföretag (för definition, se kapitel 1.5). Ett företag får byta från alternativregel till huvudregel, men vanligtvis inte i motsatt riktning.

Huvudregeln för redovisning av uppdrag på *löpande räkning* är att intäkten ska beräknas utifrån det avtalade priset, med beaktande av exempelvis nedlagt arbete. Kostnader som ska redovisas är till exempel lön och förbrukat material. *Alternativregeln* innebär att intäkten redovisas först när tjänsten faktureras. Fakturering måste dock ske inom tidsramen för vad som följer av branschpraxis.

Huvudregeln för redovisning av uppdrag till *fast pris* är att intäkten på ett tillförlitligt sätt baseras på färdigställandegraden på balansdagen. Ett kriterium är att inkomsten och kostnaderna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Ytterligare ett villkor är att de ekonomiska fördelar som är förknippade med uppdraget med stor sannolikhet tillfaller företaget. Vid bokslut görs en jämförelse mellan storleken på redovisad intäkt och periodens fakturerade belopp. Eventuella skillnader blir en skuld till eller fordran på kunden. Enligt *alternativregeln* får företaget vänta med redovisning av en intäkt tills arbetet är väsentligen fullgjort. Fram till denna tidpunkt ska direkta kostnader och en skälig andel av indirekta kostnader tas upp under Varulager som "Pågående arbeten" och allt värderas enligt lägsta värdets princip. På balansräkningens skuldsida redovisas fakturerade belopp som en kortfristig skuld.

3.3 Nyttva vs kostnad

3.3.1 Teorin i allmänhet

Enligt Smith (2000) ger framställandet av redovisningsinformation och –rapporter upphov till intäkter (nyttva) och kostnader. Nyttan ligger i det förbättrade värdet och de förbättrade beslut som är möjliga att ta beroende på att mer rättvisande information blir tillgänglig. Exempel på

detta är förbättrade finansieringsmöjligheter. På kostnadssidan återfinns kostnaderna för att producera, kommunicera och använda redovisningsinformationen. (Smith, 2000). Enligt Falkman (2000) får informationens tillförlitlighet och relevans kompromissas i de fall den är för kostsam att producera. Kriteriet för en förändring av redovisningsregler och –normer är att den totala nyttoökningen överstiger den totala kostnadsökningen. (Smith, 2000). Törnqvist (1997) konkretiserar ovanstående resonemang då hon nämner att (stora) företags nytta består i den fördel som exempelvis ökad information ger företaget. Fördelen ligger i bättre finansieringsmöjligheter. Även mer välgrundade beslut blir en positiv följd av informationen. Kostnaden uppkommer i och med förbrukningen av resurser då informationen ska samlas in och sammanställas. (Törnqvist, 1997). En indirekt kostnad uppkommer i och med den konkurrensnackdel som krav på information kan ge upphov till. (Strandin, 1998).

3.3.2 Teorin kopplat till småföretag

Reglerarnas roll vid framtagandet av nya regler blir att garantera att den totala nyttan är större än den totala kostnaden för samhället som helhet. Företagen erhåller inte hela nyttan, men får stå för hela kostnaden. Generellt kan fastslås att större företag, med många intressenter såsom exempelvis aktieägare, erhåller större del av nyttan än småföretag. (Marton, 2004). Större företag erhåller större nytta eftersom redovisning och information av hög kvalitet leder till att investeringsrisken sjunker. Detta betyder att aktieinvesteringarnas avkastningskrav minskar vilket direkt gynnar företaget. Småföretag, med få eller inga aktieägare, får inte uppleva denna nytta i samma utsträckning. (Marton, 2004). Brytting (1991) poängterar att i mindre företag finns liten/ingen nytta med att upprätta avancerade informations- och kontrollsystem. Berörda parter inom organisationen har möjlighet att erhålla relevant och viktig information utan komplicerade system. (Återgivet i Florin Samuelsson, 1999). Brytting behandlar det interna informationsbehovet. En parallell kan dras till det externa informationsbehovet. Eftersom den interna informationsspridningen fungerar i småföretag och eftersom antalet intressenter är få är behovet av extern information litet. (Anmärkning från uppsatsens författare). Enligt Florin Samuelsson (1999) överstiger kostnaden för att producera redovisning den nytta som småföretagare upplever och erhåller.

I artikeln *GAAP Disclosures: Problem for Small Business?* som presenteras i tidskriften *Journal of Small Business Management* sammanfattar Knutson och Wichmann (1984) en studie som gjorts i USA. I studien undersöktes vikten av och kostnaden för att framställa redovisningsinformation kopplat till företagsstorlek. Slutsatserna i studien redovisas nedan.

- Redovisningsinformation är inte av lika stor vikt för alla typer av företag. Relevansen ökar om företaget är noterat och påverkas också av företagsstorleken där informationsbehovet ökar med företagets storlek.
- Kostnaden för informationsframtagande i förhållande till företagets omsättning är högre för mindre än för större företag.

Kopplat till studien rekommenderar Knutson och Wichmann (1984) att informationsbehovet i större utsträckning bör styra informationskravet. (*Journal of Small Business Management* 1984:22, nr 1).

I artikeln *Cost effective financial reporting for small businesses*, också presenterad i tidskriften *Journal of Small Business Management*, diskuterar Friedloeb (1992) kring debatten om redovisning och redovisningsinformation för småföretag. Han påpekar att många som deltar i debatten ”glömmer” att det är småföretagarna som får bära hela kostnaden. Det läggs istället oproportionerligt mycket fokus på den nytta som skapas. Friedloeb (1992) anser att vid

en kostnad/nytta-analys för små, privata företag ska endast de kostnader och den nytta som berör kostnadsbärarna beaktas. Han fortsätter sitt resonemang genom att hävda att vissa kostnader och viss nytta endast återfinns i teorin.

"(...) therefore, the true costs and benefits of changes in the information content (...) for the small business owner-manager, [is] only the increase or decrease in the cost of the audit (...)" (Journal of Small Business Management 1992:30, nr 1, s 90).

Slutsatsen utifrån denna argumentation blir att eftersom småföretag har ringa behov av intern kontroll får ökade krav på redovisning och information endast högre kostnader som följd. Nyttoeffekten uteblir således utifrån detta resonemang. Friedloeb (1992) förklarar även vilka effekter som ovan nämnda kostnader får beroende på företagsstorlek.

"Small companies with limited staff and resources may incur substantial additional costs (...) while the costs of compliance may not be significant to larger companies" (Journal of Small Business Management 1992:30, nr 1, s 91).

Friedloeb (1992) föreslår att mängden redovisningsinformation bör anpassas efter situation och att företagen själva får välja informationsnivå. Hans idé är alltså att företagen själva gör en kostnad/nytta-avvägning och utifrån detta arbetar fram för situationen relevant information. (Journal of Small Business Management 1992:30, nr 1). Friedloebs diskussion tyder på att han argumenterar för en marknadslösning. (Anmärkning från uppsatsens författare).

I Redovisningskonsulten (2003:4) refererar skribenten Per Ölund en intervju med Lars Berglöf. Även Berglöf (2003) menar att småföretagen, på grund av nuvarande normer och regelverk, lägger ner onödigt stora resurser på denna typ av rapportering. I ett längre perspektiv blir effekten av detta att för lite tid läggs på konkurrent- och lönsamhetsanalyser. Berglöf efterlyser en ökad balans mellan företagets behov **och** reglerarnas och myndigheternas krav. Möjligheten till ökad fokusering på kärnverksamhet och lönsamhet leder enligt Berglöf (2003) till större samhällelig nytta. Detta är enligt uppsatsens författare förenligt med kostnad/nytta-teorin som diskuteras ovan.

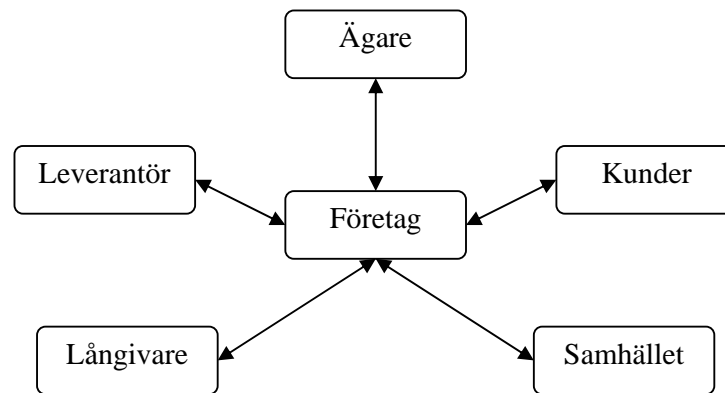
BFNs syn på kostnad/nytta-sambandet återspeglas i deras Allmänna Råd och Tillämpningskapitel. Här skriver BFN att hänsyn ska tas till intressenternas behov av och kostnad för att ta fram redovisningsinformation när nämnden prövar och beslutar vad som ska gälla för icke-noterade företag. (BFNAR 2000:2).

Uppsatsens författare har i ovanstående kapitel främst belyst en del i teorin om kostnad vs nytta, nämligen den del som behandlar kostnaden för att ta fram redovisningsinformation. Det faktum att vissa delar av BFNAR är komplicerade och kostsamma att följa utgör en direkt koppling till studiens problemformuleringar. Villkoren för och underlaget till kostnad/nytta-analysen bestäms till stor del av vilka intressenter företaget har. Incitamenten till att framställa extern information beror alltså på bland annat antalet intressenter. Teorin kring intressentmodellen och teorin om kostnad/nytta har således ett nära samband och dessa teorier svarar på en stor del av uppsatsens frågeställningar. Av denna anledning presenteras även teorin kring intressentmodellen nedan.

3.4 Intressentmodellen

3.4.1 Teorin i allmänhet

Som tidigare nämnts i kapitel 3.1 är huvudsyftet med ett företags redovisning att ge externa mottagare information om företaget, det vill säga om räkenskapsperiodens resultat samt om den ekonomiska ställningen i företaget. Av olika anledningar förväntar sig alla intressenter något av företaget. (Thomasson et al., 2002). I intressentmodellen är utgångspunkten att det finns en strävan från företagets sida att skapa en stabil företagsgrund och uppnå jämvikt. Detta görs för att företagets omgivning ska kunna göra bedömningar om företaget. Givetvis är det inte endast intressenterna som är beroende av företaget utan beroendeförhållandet är ömsesidigt. Företaget behöver exempelvis kapital och detta kan ägarna bidra med. I utbyte kräver de information, samt utdelning och avkastning på sitt utlånade kapital. (Ax, Johansson & Kullvén, 2002). Aktieägare och ytterligare intressenter som kan bli aktuella åskådliggörs i modellen nedan.

Figur 1: Intressentmodellen (Ax et al., 2002). Egen bearbetning.

Företagsledningen tillfredsställer intressentgruppen *ägare* genom att maximera företagets vinst och öka värdet på aktien så att fler potentiella investerare ser aktien som en bra kapitalplacering. (Samuelsson, 2004). Ägare har informationsbehov för att utföra kontroll av företagets ledning och för att kunna ta beslut gällande köp eller försäljning av aktien. *Leverantörer* har intresse av att företaget infriar sina betalningsförpliktelser. För att minska sin risk kan leverantörerna således göra riksbedömningar utifrån de ekonomiska rapporterna och därmed analysera företagets ekonomiska situation. De *kunder* som betalar i förskott har intresse av att veta att varan kommer att levereras. (Smith, 2000).

Långgivarens intresse av företagets redovisning har med företagets återbetalningsförmåga av lånebeloppet och låneräntan att göra. Det handlar alltså om att bedöma den så kallade kreditrisken, det vill säga huruvida företaget infriar sina betalningsförpliktelser eller inte. Långgivarna är endast intresserade av att minimera risken för att återbetalning ej ska ske. (Smith, 2000). Enligt en doktorsavhandling gjord av Birgitta Svensson vid Uppsala Universitet framkommer att kreditgivning grundar sig på en bedömning av företagets framtida lönsamhet i form av bland annat betalningsförmåga. En annan faktor som kreditgivarna fokuserar på är säkerhetsbedömning. (Balans, 2004:1). *Samhället* har ett intresse av hur

företagets verksamhet utvecklas både på makro- och mikronivå. Intresset på makronivån handlar om en samhällsekonomiskt optimal fördelning av tillgängliga samhällsresurser. På mikronivån är reglering och normer som företaget måste eller förväntas följa en konsekvens av samhällets intresse. (Thorell, 1994). Stat och kommun är intresserade av att veta att resultatet har beräknats på rätt grunder, det vill säga enligt "god redovisningssed". De är däremot inte intresserade av företagets lönsamhetsutveckling. (Smith, 2000).

3.4.2 Vilka är småföretagarnas intressenter?

Eftersom stora och små företag skiljer sig på många sätt borde så vara fallet även gällande intressentfrågan (anmärkning från uppsatsens författare). Enligt Thorell (1994) skiljer sig ett företags intressenter beroende på vilken typ av företag det handlar om. Exempelvis är antalet intressenter generellt sett färre i små företag än i större företag. Situationen i små företag är förhållandevis okomplicerad varför informationsrelaterade frågor inte spelar så stor roll och därför inte får så stort utrymme. Det allmänna syftet med den externa informationen, bland annat redovisningen, är att tillhandahålla det informationsunderlag intressenter efterfrågar och behöver. (Thorell, 1994).

I riktigt små företag, där ledning och ägare sammanfaller, är många gånger Skatteverket och långivarna företagens främsta och mest väsentliga intressenter. Denna typ av intressenter har då det största intresset för omfattningen på och typen av information som företaget tillhandahåller. I något större småföretag är exempelvis leverantörer ytterligare en viktig intressent. Detta kan jämföras med stora företag vars främsta intressent är ägarna. Skillnader i informationsinnehåll blir en naturlig effekt av detta. Ytterligare effekter som kan urskiljas är skillnader i informationskrav mellan företag. Detta tydliggörs i det faktum att lagar och normer gällande redovisning skiljer sig åt beroende på företagets storlek och bolagsform. Ett litet företag möter mindre krav än ett stort företag i detta avseende. (Thorell, 1994).

Enligt Svenssons doktorsavhandling, sammanfattad i Balans (2004:1), utgör redovisningsinformation en mycket betydelsefull grund för kreditgivarnas bedömningar. Årsredovisningar är en förutsättning för att överhuvudtaget bevilja krediter. Avhandlingen synliggör även att kreditgivare är negativt inställda till att bekosta den kompletterande information de själva efterfrågar. Institutionella kreditgivare anpassar dock informationskraven till företagssituationen. Detta görs genom avvägningar mellan företagets kostnad och kreditgivarens nytta.

3.5 Sammanfattning

Kapitlet inleddes med en genomgång av varför redovisning behövs och vilken nytta den ger samhället i stort. Kapitlet fortsatte med att översiktligt sammanfatta Bokföringsnämndens uppgifter som normgivande organ samt de Allmänna Råd uppsatsens författare valt att undersöka.

Diskussionen om varför redovisning behövs har en naturlig koppling till teorin om kostnad vs nytta. En beskrivning gjordes av teorin i allmänhet. Vidare gjordes en beskrivning av teorin ur ett småföretagarperspektiv. Diskussionen fokuserades på småföretagarnas förhållande till teorin samt informationens relevans för denna typ av företagare. Uppsatsens författare har främst valt att belysa en del av kostnaden i teorin om kostnad vs nytta, det vill säga kostnaden för att ta fram redovisningsinformation.

Informationens relevans och betydelse är en viktig aspekt då det i redovisningssammanhang diskuteras kring intressenter. Därför behandlades även intressentmodellen i kapitlet anpassad till småföretagarna och deras intressenter. Intressentmodellen är relevant eftersom småföretagarnas intressenter förmodligen inte är samma som stora onoterade företags intressenter.

Syftet med kapitlet är att presentera relevant normgivning på området. Avsikten är även att återge och beskriva teorier som ger förklaringar till valt problemområde och som ger svar på uppställda frågeställningar. Teorier har valts ut med kriteriet att de, tillsammans med empirin, i analysen ska uppfylla studiens syfte genom att svara på problemformuleringarna. Med hjälp av Bokföringsnämndens Allmänna Råd kan uppsatsens författare svara på den andra problemformuleringen: *Föreligger det skillnader mellan småföretagarnas redovisningspraxis och vad normerna anger*. Respondenternas svar jämförs med vad de Allmänna Råden förespråkar. Teorin om kostnad vs nytta kan, tillsammans med intressentmodellen, hjälpa uppsatsens författare att svara på en del av den tredje problemformuleringen: *Om det föreligger skillnader, varför finns de?* Dessa teorier behandlar situationer som kan förklara varför Råden inte följs.

4. Empiri

I detta kapitel presenterar författarna den information som erhållits i intervjuer med redovisningskonsulter. Respondenternas svar redovisas utifrån huvudrubrikerna Varulager, Materiella Anläggningstillgångar och Intäkter. Presentation av respektive respondent återfinns i bilaga 2.

4.1 Varulager

4.1.1 Hur går värdering av inköpt lager och egentillverkat lager till?

Redovisningskonsult F värderar inköpt lager till det lägsta av anskaffnings- och återanskaffningsvärdet. Konsult E beskriver samma fenomen och E berättar att det verkliga värdet ska tillgångsföras om det är lägre än anskaffningsvärdet. Redovisningskonsult B nämner att det vanligtvis handlar om värdering till anskaffningsvärde, men att återanskaffningsvärdet ibland blir gällande. Konsult H säger att anskaffningsvärdet oftast ligger till grund vid värdebestämningen men att en diskussion alltid förs kring vad lagret *verkligen* är värt. Denna diskussion nämner även A som viktig och vanligt förekommande. Detta moment blir, enligt redovisningskonsult H, särskilt viktigt i de branscher där värdet vanligtvis förändras och sjunker. Vid förändrade värden blir nettoförsäljningsvärdet gällande enligt konsult A. På frågan om det kan bli aktuellt att ett annat värde än anskaffningsvärdet tillgångsföras i balansräkningen svarar redovisningskonsult D:

”I de fallen vi har så är det inte aktuellt med någon justering av ett värde” (Redovisningskonsult D).

Respondent B, C, E och I erhåller på bokslutsdagen en lagerlista bestående av klienternas sammanställning av lagret. Respondenterna framhåller att de inte genomför någon större kontroll av huruvida listorna är riktiga eller inte. De ingriper endast i de fall lagervärdena inte verkar rimliga.

När diskussionen glider in på vilken värderingsmetod som används svarar redovisningskonsult B, F, G och H att FIFO tillämpas. Konsult C har inte någon uppfattning om vilken metod som dennes kunder använder. Redovisningskonsult A berättar att dennes kund använder sig av ett dataprogram som hanterar värderingen av hela varulagret. Dataprogrammet räknar ut lagervärdet med hjälp av en genomsnittsberäkning. Denna värderingsmetod används i samtliga fall och kunden tillämpar inte FIFO-metoden, enligt A.

Som nämnts ovan menar F att det är FIFO som ska gälla. F menar dock att Fs kunder har så små lager att de istället gör en värdering baserat på det faktiska värdet:

”(...) eftersom vi har så pass små lager att värdera, så vet i allmänhet företagaren vad de är inköpta för, eller vad han kan få ut för det, så det brukar inte vara några stora problem” (Redovisningskonsult F).

Denna värderingsmetod säger även E att kunderna tillämpar och detta blir möjligt på grund av att små lager förekommer. Redovisningskonsult D har inte så många kunder med stora varulager. Den kund D exemplifierar med är en presentdetaljhandel där det inte förekommer något standardlager. Lagret förnyas och byts ut kontinuerligt och därför blir inte FIFO-metoden aktuell att tillämpa.

Gällande egentillverkat lager menar D att företagen vid värderingen får bestämma hur långt produkten har kommit i tillverkningen och värdera den utifrån detta. G berättar att i de fall G känner till används efterkalkylering. Detta görs för att i bokföringen erhålla ett mer rättvisande värde på varulagret. H poängterar att hos en tidigare kund användes förkalkyler. Kort innan H avslutade sitt uppdrag hos kunden började de dock att arbeta fram ett nytt system för efterkalkylering.

Vid intervjuerna framkommer att redovisningskonsult D, F och H för en diskussion med kunden om värderingsfrågan och i viss mån värderar lagret i samråd. G berättar att det vanligtvis är kunden som gör värderingen men poängterar att en dialog också förs.

4.1.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet?

Samtliga redovisningskonsulter nämner att det är inköpspriset som ligger till grund för anskaffningsvärdeberäkningen av inköpt lager. A tillägger att ytterligare kostnader samt eventuella rabatter som är hänförliga till lagret i förekommande fall ska påverka anskaffningsvärdet. B, G och H menar också att eventuella övriga kostnader ska påverka anskaffningsvärdet. F vidareutvecklar:

”Ja, förutom det rena varuvärdet så lägger man på frakt och sådana inköpskostnader” (Redovisningskonsult F).

Redovisningskonsult C, D, E och I nämner inte uttryckligen att några andra kostnader än inköpspriset skulle bli aktuella att beakta vid bestämning av anskaffningsvärdet.

Gällande tillverkat lager har D inte så stora erfarenheter, men i de fall det förekommer värderas lagret utifrån hur långt produkten har kommit i produktionen. När frågan gällande egentillverkat lager behandlas säger redovisningskonsult G att det blir betydligt krångligare att beräkna anskaffningsvärdet i dessa fall eftersom materialkostnad och nedlagd tid måste räknas in. Värderingen handlar således om bedömningar och tolkningar. Mycket jobb och kostnader får också läggas ner för att få fram ett rättvisande värde. G menar att kostnaden att få fram det värdet i många fall är alldeles för hög:

”(...) alltså hur mycket produkten i sig är värd, är det produkter som inte är värda mer än tio kronor styck så kan man inte gå ner på detaljnivå (...)” (Redovisningskonsult G).

I de fall G har haft kunder med egentillverkat lager har de uteslutande använt sig av efterkalkyler. Även H berör problematiken med att värdera det egentillverkade lagret där kostnader för exempelvis arbetskraft och material ska beaktas. Problem finns även i första steget att upptäcka att ”lagret överhuvudtaget finns”:

”(...) för det är inte säkert att de tänker på att det ska aktiveras på något sätt utan de kanske bara tycker att, ja den här kostnaden den har ju vi ändå” (Redovisningskonsult H).

När diskussionen glider in på hur och när kalkylerna görs i småföretag berättar H att en tidigare kund använde förkalkyler. Kort innan H avslutade sitt uppdrag hos kunden ämnade denna gå över till efterkalkylering. Hs uppfattning är att småföretag generellt sett är mycket dåliga på både för- och efterkalkylering. Detta leder till att lagervärderingarna blir felaktiga.

4.1.3 Hur bestäms eventuell inkurans?

Redovisningskonsult A berättar att A inte längre tillämpar 3% schablonmässigt inkuransavdrag eftersom företaget enligt nya regelverk ska värdera inkuransen i varje

specifikt fall (oklart vilka regelverk A menar, anmärkning från uppsatsens författare). Även F menar att ingen generell inkurans finns längre.

Övriga redovisningskonsulter, förutom I, använder 3% inkuransavdrag och argumenten redovisas nedan. B menar att lagret *alltid* värderas med 3% inkuransavdrag och detta beror på att det alltid är en viss procent av lagret som aldrig blir sålt. C berättar att de schablonmässigt använder 97%-regeln eftersom det handlar om småbolag. Även D menar att vad gäller inkurans använder Ds kunder schablonavdrag med 3%. Enligt E värderas småföretagens lager till 97% som standard. G svarar att de brukar räkna med 3% inkurans för att det ska finnas en marginal om någon vara skulle gå sönder eller försvinna. H förklarar varför 3%-regeln i princip alltid används:

"(...) alla gör ju det eftersom man vill ju ha så låg skatt som möjligt. Så den används i stort sett 100%igt (...)" (Redovisningskonsult H).

H menar att om inkuransen bedöms vara mycket *större* görs en bedömning av läget och eventuellt används ett annat värde.

I svarar att inkurans inte förekommer i den bransch Is kunder är verksamma eftersom varje produkt i lagret redan har en ägare.

4.1.4 Vilka problemområden kan finnas vid varulagervärdering?

Enligt A kan det tänkas bli svårt för småföretag att hålla reda på anskaffningsvärden då de inte har system för detta. A poängterar att lagervärdering är en viktig företeelse eftersom det handlar om bedömningar och att varulagret många gånger är den viktigaste balansposten. Värderas inte denna rätt kan det både höja och sänka resultatet. A menar vidare att det också kan finnas företag som medvetet vill fuska med sin lagervärdering för att inte visa ett alltför dåligt eller bra resultat.

B berättar att för tio år sedan ringde kunderna och frågade hur mycket lager som "behövdes" för att "det skulle gå ihop". Inställningen har dock förändrats eftersom B inte godtog detta. B menar dock att problemen kan tänkas finnas kvar, beroende på om "den som sitter på andra sidan skrivbordet" godtar listan eller inte. B nämner att en eventuell förklaring till detta agerande kan vara att det tar tid för småföretagarna att värdera varför de vill lämna en lagersumma "rakt av". Problemen med och kostnaden för värderingen finns fortfarande kvar trots att B hårdnat i sina "krav". B upplever dock att kunderna i regel har ganska bra koll på sina lager och uppfattar av den anledningen att det inte finns några större problem gällande varulagervärdering.

C exemplifierar problematiken utifrån en kund som äger en guldaffär. C menar att det är svårare då det handlar om fler komponenter och när lagret delvis är egentillverkat:

"(...) det är ju jättesvårt för dem när de köper in gammalt guld, gör om det - smälter det, det är ju jättesvårt att värdera vad kostnaden är när de har flera smycken i samma, det kan ju vara en värderingsfråga, det är ju det som är problemet" (Redovisningskonsult C)

De familjeföretag D jobbar med gör inventeringen själva och de uppfattar inte några svårigheter gällande varulagervärdering. Företaget har fullständig koll på lagret.

E beskriver ytterligare potentiella problem utifrån en kund som är guldsmed och har ett mycket värdefullt lager. Där kan det tänkas uppkomma problem vid värdering eftersom viss egentillverkning förekommer. I vanliga fall är det dock inget problem eftersom inköspriserna på guld är känt. E har dock allmänt sett inte märkt av några större problemområden gällande varulagervärdering.

F har inte funnit några problem gällande varulagervärdering. Detta tänkas bero på att Fs kunder inte har så stora varulager. Problematiken får därför inte så stora proportioner i detta fall.

G anser att problemet är att ta reda på om produkten är inkurant eller ej, det vill säga om den kommer att kunna säljas. Det hela handlar om bedömningar menar G och det är därför viktigt att vara observant vid en lagerinventering. G nämner även svårigheten och problematiken med att värdera egentillverkat lager. I detta fall handlar det i allra högsta grad om bedömningar vilket komplicerar situationen.

H menar att det i de riktigt små företagen är värderingen i sig som är problematiskt. Ett vanligt "misstag" som företagen gör är att vid inventeringen gå "från lista till lager" och inte tvärtom. Detta ökar risken för att missa varor i lagret. Här handlar det alltså om "fel" rutiner. H upplever också att:

"(...) de flesta enmansföretagare är generellt inte jätteintresserade av det här rättvisande resultatet så att säga, utan de flesta är ju väldigt intresserade av så låg skatt som möjligt" (Redovisningskonsult H).

Även den riktigt "hemska" varianten, där kunden först frågar vad resultatet är och lägger upp lagret utifrån detta, nämns:

"(...) så att det existerar ju och det är ju sådant man försöker avråda ifrån för att, problemet är att då vet de ju aldrig hur deras resultat ser ut" men sen "(...) försöker man ju styra upp så att man får varulagret innan man talar om vad de har för resultat så att man kan få reda på vad som gäller" (Redovisningskonsult H).

I tycker att det är besvärligt att veta när lagret kan tas upp som en tillgång eftersom företaget i egentlig mening inte äger lagret. Normalt sett fungerar det så att om en vara köpts in och inte sålts vidare utgör den företagets lager. Hos Is klienter är det dock inte så och detta gör processen problematisk menar I.

4.2 Materiella anläggningstillgångar

4.2.1 Hur avgörs tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång?

Redovisningskonsult B och F svarar att kriterierna för att redovisa tillgången är att fakturan har kommit och att tillgången har levererats. Detta, menar F, inträffar i inköpsmånaden. H menar att redovisning inträffar när tillgången är installerad, klar och i drift (tagen i bruk). Riktlinjen för H är exempelvis datum på installationsfakturan.

E nämner villkoret att tillgången i fråga är levererad. G säger att tillgången normalt redovisas när fakturan kommer, medan I svarar att det är fakturadatumet som är avgörande. C svarar att det är när en tillgång köps in som blir avgörande för redovisningstidpunkten. A svarar att det

är tidpunkten för ibruktagandet som bli avgörande. Ett kriterium blir naturligtvis att den är levererad. Redovisningskonsult D ger inget riktigt svar på frågan.

4.2.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet på materiella anläggningstillgångar?

På denna fråga svarar redovisningskonsult A, D, F, G och I att det i princip alltid är inköpspriset som ligger till grund för anskaffningsvärdet. Till detta läggs i förekommande fall frakt-, installations- och monteringskostnader. H förklarar fenomenet som att det i teorin handlar om alla kostnader för att få tillgången på plats och fungera. H menar dock att i praktiken är det svårare att avgöra och diskussioner uppkommer många gånger kring vad som egentligen krävs för att tillgången ska fungera. B säger att det är inköpsvärdet, utan moms, som ligger till grund för anskaffningsvärdet. Andra kringutgifter kan också bli relevanta och påverka anskaffningsvärdet menar B.

Vid intervjun med redovisningskonsult E framkommer att det är fakturan, det vill säga vad kunden har betalat, som ligger till grund för bestämmandet av anskaffningsvärdet. E nämner att denne inte varit med om att det varit aktuellt att lägga på kringutgifter såsom frakt och liknande. Svaret som erhålls vid intervjun med redovisningskonsult C är att det är priset som avgör, det vill säga vad tillgången har köpts in för.

På frågan gällande påverkan på anskaffningsvärdet av tillkommande utgifter efter anskaffningstidpunkten svarar A att så kan ske om företaget utökar eller förbättrar tillgången. B nämner att detta blir aktuellt i de fall utgiften ökar värdet på tillgången såsom exempelvis fjärrvärmeinstallation i en byggnad. C svarar att utgifterna ska aktiveras om det handlar om ”bestående grejer”. Enligt redovisningskonsult D blir det viktigt och avgörande att kontrollera om det handlar om en reparation eller en värdehöjande åtgärd. F menar att aktivering av tillkommande utgifter kan bli aktuellt under en kortare tid.

Flera av konsulterna svarar att ökning av anskaffningsvärdet blir aktuellt endast om det handlar om ”större” belopp. H menar att en aktivering endast blir aktuell när det handlar om summor över 10 000. Detta sker vid uppgradering av exempelvis en maskin. I svarar att om det är belopp som understiger 5000 så kostnadsförs utgiften direkt, en aktivering sker således inte:

”Köper du nånting som är, ja det är ju inga småbelopp för det bryr man sig inte om” (Redovisningskonsult E).

E menar att inventarien måste bli ”så pass mycket mer värd” att det är ”meningsfullt” att öka anskaffningsvärdet. Ett liknande svar erhålls från konsult G som säger att det beror på vad det är för kostnad och vilka belopp det handlar om. G menar dock att det allmänna villkoret är att tillgångens värde ökar och är bestående. Det får alltså inte handla om reparationer och löpande underhåll, säger G.

4.2.3 Hur bestäms avskrivningstiden och -beloppen?

Redovisningskonsult A tar upp de gällande avskrivningsnormerna från BFN. A nämner att det är den ekonomiska livslängden som ska vara avgörande. A berättar att trots detta skrivs inventarier av på fem år när det gäller mindre företag. När det gäller inventarier är avskrivningstiden således i princip helt standardiserad. Vid andra materiella anläggningstillgångar än inventarier pekar A på ökad benägenhet att bedöma tillgångens *egentliga* livslängd. A menar även att kontinuerliga prövningar av nyttjandeperioden ska

göras enligt normerna. A säger att detta ändå inte görs gällande inventarier i småföretag eftersom kostnaden för att ta fram informationen är relativt hög:

"Man går ju inte in och reviderar de här antagandena om livslängd, som man egentligen enligt rekommendationerna ska göra" (Redovisningskonsult A).

Även redovisningskonsult E poängterar att det är den verkliga ekonomiska livslängden som ska ligga till grund för avskrivningstiden på varje inventarie. I praktiken agerar E annorlunda:

"(...) vi har gjort så att vi lägger upp dem på fem år, alltså vi skriver av 20% per år" (Redovisningskonsult E).

Anledningen till att denna schablonisering används är, enligt E, att kostnaden värderingen ger upphov till är så pass hög. Även konsult G svarar att det är absolut vanligast att företagen skriver av inventarier med 20% per år. Redovisningskonsult E berättar att 30% avskrivningar görs beroende på hur resultatet ser ut. G menar också att detta är en "resultatgrej" som används för att justera resultatet för perioden. Gällande större investeringar och tillgångar där det handlar om betydande belopp blir en riktig värdering mer befogad, enligt E:

"Så det är mest de här mindre grejerna som man inte bryr sig om" (Redovisningskonsult E).

B säger att kunden väljer att antingen skriva av 20% per år, eller 30% av resterande värdet. På frågan om hur detta appliceras och används svarar B:

"(...) det kan man ju göra första året, om man har bra resultat kan man använda 30%, men tredje året så är det alltid 20% mest lönsamt(...)" och *"(...) så man kan använda 30% i två år och sedan övergå till 20% tredje året"* (Redovisningskonsult B).

Även redovisningskonsult C svarar att det är den ekonomiska livslängden som ska vara avgörande men i praktiken skrivs "småsaker" av på fem år. C nämner även att 30% avskrivning används beroende på hur resultatet ser ut i bolaget. Konsult I berättar att inventarier skrivs av på fem år. I menar att den ekonomiska livslängden blir aktuellt att beakta när det handlar om "större" tillgångar.

Redovisningskonsult D menar att om det handlar om en inventarie skrivs den alltid av på fem år, det vill säga 20% avskrivning per år. D menar även att företagen beaktar vilket resultatet är för året. Beroende på detta kan kunden välja att skriva av 30% av återstående tillgångsvärdet:

"(...) för det är ju olika år vilken metod som ger mest (...)" (Redovisningskonsult D).

D fortsätter att berätta om avskrivningspraxis:

"(...) för att jag menar om du köper in en konferensmöbel till ett arkitektkontor så kommer den antagligen att leva kvar så länge företaget finns kvar, men du skriver ju ändå av den på fem år" (Redovisningskonsult D).

Redovisningskonsult F menar att avskrivningar sker ganska schablonmässigt. För kontors- och fastighetsinventarier använder man i allmänhet samma avskrivningstid, det vill säga fem år. F menar att viss schablonisering även förekommer när det handlar om tillgångar med högre värde såsom exempelvis maskiner:

"(...) ett företag [som] har stora mobilkranar. Där har vi bestämt att det är 15 år vi skriver av dem på. Men då går ju alla kranarna med samma avskrivningstid. Så det är ju typen av inventarier som bestämmer avskrivningstiden" (Redovisningskonsult F).

Även redovisningskonsult H är medveten om att hänsyn ska tas till den verkliga ekonomiska livslängden. I de små företagen är dock 20% avskrivning fortfarande det vanligaste. På frågan huruvida 30% avskrivning används svarar H:

"Det görs i 99% av fallen, det är bara i de företag som inte går med vinst som man inte gör det" (Redovisningskonsult H).

När det gäller materiella anläggningstillgångar med större värden blir dock en mer grundlig värdering aktuell. H menar att en riktig värdering blir befogad i de fall det handlar om tillgångar med större värden. När det gäller revisorernas agerande i frågan säger H att revisorerna inte har något intresse av att överhuvudtaget titta på värderingen när det gäller småföretag. Situationen konkretiseras när H berättar:

"(...) så att det är faktiskt så att revisorerna bryr sig inte om det i de små företag och det leder ju till att eftersom vi hela tiden tänker på kundens maximala nytta för pengarna så jag har alltså inte lagt ner någon möda på de fall där jag har bedömt dels att det inte gör någon större skillnad för kunden och där revisorn uppenbarligen har sagt att, nej jag vill inte vara med om att ni gör det" (Redovisningskonsult H).

Utifrån intervjuerna framkommer att redovisningskonsult D, E och F under första året justerar avskrivningen i förhållande till hur stor del av året företaget har ägt tillgången. Om inköpet sker i oktober skrivs tillgången alltså av med 25% av årsbeloppet. I skriver av hela årsbeloppet första året oavsett inköpstidpunkt:

"(...) köper man in den i december och man har kalenderår då skriver vi av dem på det hela första året (...)" (Redovisningskonsult I).

Enligt redovisningskonsult A, B, E, F och H gör de värderingen i samråd med företagen. G sköter själv hela värderingen av inventarier och företagen är överhuvudtaget inte delaktiga i detta. Konsult C, D och I ger inget direkt svar på vem som gör värderingen.

4.2.4 Vilka problemområden kan finnas vid hantering av materiella anläggningstillgångar?

Redovisningskonsult C menar att "ju större saker ju mer problem", det vill säga problemen får större påverkan vid hantering av stora och kostsamma tillgångar. Konsult D har inte upptäckt några större problem gällande materiella anläggningstillgångar. D tror dock att det är problematiskt i de fall större maskinparkar och liknande förekommer. Konsult F ser inga problem gällande materiella anläggningstillgångar.

Konsult E ser ett problem i svårigheten för redovisningskonsulten att lyckas få en inblick i företagen. Detta blir tydligt när det handlar om värdering av och uppskattning av livslängd på kundens tillgångar:

"(...) för det är väldigt svårt att... det är skillnad om man hade suttit på ett enda företag och jobbat, då vet man ju: "den här den måste vi köpa... den måste vi ha en ny om sju år", då har man mer koll (...)" (Redovisningskonsult E).

Redovisningskonsult G svarar att den egentliga problematiken ligger i bedömningen om vad som är en tillgång och inte, det vill säga om utgiften ska aktiveras eller kostnadsföras. Problemet ligger alltså i att avgöra om det handlar om en reparation eller förbättrande utgift.

(Anmärkning från uppsatsens författare). Konsult I svarar att problematiken ligger i det faktum att det handlar om bedömningar, vilka alltid är svåra att göra.

Redovisningskonsult H upplever inte inventarier som ett lika stort problemområde som varulager. H säger dock att problemen kan ligga i kategoriseringen – vad är *inventarier* och vad är *varulager*? Gränsen kan ibland vara väldigt flytande och detta gäller framförallt i högteknologiska branscher. Problem kan även uppkomma när kunden är relativt insatt i redovisningen, menar H:

”Sen är det väl alltid så att ju mer kunnig kunden är desto kunnigare måste du själv vara för att kunna avgöra om de duperar dig eller inte” (Redovisningskonsult H).

Konsult A menar att det inte är några egentliga problem på det teoretiska planet utan snarare på det praktiska. För ett litet företag är det svårt eftersom ägarna inte själva besitter relevant kunskap inom området. De är därför i många fall hänvisade till redovisningskonsulternas hjälp, menar A.

B menar att svårigheter ligger i exempelvis aktievärdering och eventuell nedskrivning av dessa. B menar att man inte alltid har tillgång till värdet på dessa aktier vid bokslutsdagen. Värdet fluktuerar också när det gäller olika sorters värdepapper.

4.3 Intäkter

4.3.1 När redovisas inkomster som en intäkt?

Redovisningskonsult B och C menar att tidpunkten för redovisning av en intäkt beror på vilken regel kunden följer. B menar att en affär redovisar intäkten dagligen, när pengarna flyter in. För andra företag bokförs intäkten den månad fakturan är utställd. C, E och F menar att ett byte av redovisningstyp endast är aktuellt från alternativregel till huvudregel, inte tvärtom. Konsult F förklarar att det är tidpunkten för arbetets utförande som är avgörande. När arbetet är utfört redovisas en intäkt. Vid bokslutstidpunkten blir detta aktuellt att beakta:

”Det har ju inte med faktureringen att göra utan det är ju arbetets intjänande så att säga” (Redovisningskonsult F).

Redovisningskonsult G menar att intäkterna vanligtvis redovisas när fakturan är daterad. G menar vidare att intäkten ska bokföras när arbetet har utförts. Det är väldigt viktigt att periodisera ”pågående arbeten” rätt så att intäkten kommer på rätt sida av årsskiftet. Även konsult I menar att intäkten vanligtvis bokförs på fakturadatum, men att intäkten alltid måste periodiseras. I visar på exempel från en av sina kunder, de kan upprätta en faktura i maj, men varan skeppas inte iväg förrän i augusti. I detta fall hör försäljningen till augusti och ska intäktsföras först denna månad, menar I.

Konsult H börjar med att beskriva fallet utifrån ett varuförsäljningsperspektiv och menar att det här inte är något stort problem, eftersom företaget och konsulten då vet när leveransen har gått. Vid denna tidpunkt redovisas försäljningen. Även konsult A påpekar att det i dessa fall inte uppstår några egentliga problem vid fastställandet. Intäkten uppstår vid överlämnandet till kunden och riskövergångstidpunkten blir, enligt A, viktig att beakta. Gällande tjänsteuppdrag poängterar H vikten av att i ett inledande skede resonera med kunden och komma överens om vilken princip som ska användas, löpande eller fast räkning.

D menar att när det handlar om tjänsteföretag fakturerar de oftast en gång i månaden och har en månads förskjutning, helt enligt god redovisningssed. När det handlar om varor menar D att det är väldigt viktigt att få intäkten bokad rätt månad, speciellt runt bokslutstidpunkt.

4.3.2 Hur ser det ut i tjänsteföretag?

A menar att gränsen för när ett projekt är avslutat och när hänförliga intäkter ska redovisas är något mer flytande när det handlar om tjänsteföretag. Definitionen av ett avslutat projekt är inte entydig:

"(...) ibland så kanske de tycker att projektet inte är avslutat, så vi väntar lite med att fakturera, kanske i nästa månad eller något sådant. Det känns ju som att man har ett lite större spelrum för att välja när intäkten ska redovisas, rent praktiskt, när det gäller tjänsteföretag (...) när [är] någonting egentligen levererat eller avslutat?" (Redovisningskonsult A).

En effekt av definitionsproblematiken ser A i intäkts- och resultatredovisningen. A menar att det många gånger kan vara så att företagare av skatteskal vill skjuta på intäkten mellan bokslut. Om ett företag till exempel märker att deras verksamhet har gått dåligt ett år finns det en risk att företaget väljer att redovisa så stora intäkter som möjligt vid detta bokslut. Vid tjänsteuppdrag till fast pris tror A att det finns en svårighet att få företagen att tillämpa de normer som gäller eftersom det är komplicerat att tillämpa vinstavräkning i praktiken.

Redovisningskonsult F menar att när det handlar om uppdrag på löpande räkning så görs en resultatavräkning allteftersom faktureringen sker. H menar att i de fall fast räkning förekommer bokförs intäkterna som en skuld och kostnaderna som en fordran till dess att arbetet är slutfört. Både F och H menar att vid uppdrag till fast pris ska en resultatavräkning göras vid bokslutstillfället beroende på hur stor del av arbetet som har utförts. Vid bokslutstidpunkten blir det viktigt att justera så att kostnader och intäkter hänförs till "rätt sida av årsskiftet".

Vid uppdrag på löpande räkning menar B att intäkterna bokförs löpande under året, vanligtvis då fakturan ställs ut (faktureringsmetod). Vid bokslutstillfället måste eventuella pågående arbeten klarläggas. Företagaren måste här visa på hur långt arbetet har fortskridit och hur mycket material som har förbrukats.

Även redovisningskonsult E berör uppdrag på löpande räkning och tar upp ett exempel gällande det egna företaget:

"Man kan ju säga i min egen bransch så har man ju i december till exempel, då har man ju massor timmar som man inte har skrivit fakturor på. Och det brukar man inte ta upp" (Redovisningskonsult E).

Detta gör E alltså trots att tjänsten har upparbetats under innevarande månad.

Konsult D menar att gällande fastpris görs a' conto-betalningar efter betalningsplan löpande under året. Vid bokslutet görs en utvärdering utifrån hur stor del av arbetet som har genomförts. Detta görs utifrån en självkostnads kalkyl, med bland annat nedlagda timmar och material som underlag. En utvärdering och justering görs när uppdraget är helt slutfört. Matchning av kostnader till intäkter görs, enligt D, relativt schablonmässigt, utan att bli slentrianmässigt:

"(...) man ju lägga en mall för varje företag, det får man ju göra en gång för alla bestämma många gånger att så här ser mallen ut" (Redovisningskonsult D).

När det gäller arbeten till fast pris menar redovisningskonsult G att vid bokslut gäller följande:

"(...) är det då period första april till sista maj, då delar man helt enkelt den kostnaden på hälften. Hälften dit och hälften dit" (Redovisningskonsult G).

På frågan om någon utvärdering görs i detta fall, svarar G att det kan förekomma vid stora affärer men i små företag delas intäkten alltid på hälften.

4.3.3 Vilka problemområden kan finnas vid intäktsredovisning?

Redovisningskonsult A menar att det vanligtvis inte uppstår några större problem vid intäktsredovisning. Däremot nämner A problematiken kring värderingen av pågående arbeten, det vill säga bedömningen av hur långt ett uppdrag framskridit. Den flytande gränsen gör diskussioner med företagaren nödvändig för att uppfylla de normer som gäller. Konsult F menar att eftersom tjänsteuppdrag, dess innehåll och grad av genomförande är diffusa och komplexa kan det tänkas förekomma justeringar av resultat på grund av detta faktum.

B nämner att det kan vara problem vid större tjänsteuppdrag som löper över bokslutsdagen. B menar, liksom A, att problemet för småföretagaren är att avgöra hur stor del av arbetet som är gjort. "Anpassningar av resultatet" med hjälp av intäktsredovisning av tjänsteuppdrag tror B förekommer då detta är svårt att kontrollera. Eftersom det handlar om tjänster är det svårt att avgöra hur stor del av intäkten som var intjänad vid en viss tidpunkt. B ger ett exempel från sitt eget konsultföretag:

"(...) jag menar några hjälper jag en gång om året och några då varje kvartal och så några då varje halvår. Så att den stora delen kommer ju med då den siste december men jag har ju ändå en pott som ligger på x antal timmar och det är klart att det är jag nog inte ensam om" (Redovisningskonsult B).

Redovisningskonsult C och E nämner problematiken med värderingen av pågående arbete. E menar här att det kan bli problem gällande pågående arbete över bokslut och att bestämma vilka kostnader som ska tas med vid värderingen:

"(...) hur mycket utav alla konton har de verkligen jobbat, jag menar många gånger kan de skriva konton i förväg även om de inte utfört något jobb än" (Redovisningskonsult E).

Konsult G upplever det problematiskt att hänföra intäkten till rätt period. Detta menar G är svårast vid tjänsteuppdrag. Eftersom gränsen för när intäkter ska tas upp är väldigt flytande kan G mycket väl tänka sig att företag "bollar" med intäkterna för att "skjuta på" resultatet. Även konsult H berör svårigheten med intäktsredovisning gällande tjänster eftersom tidsrapportering är bristfällig eller saknas. Effekten av detta konkretiseras genom Hs uttalande:

"(...) och där har jag en känsla av att de använder det lite i resultatreglerande syfte" (Redovisningskonsult H).

Konsult I menar att det kan bli problematiskt eftersom att faktureringen sker även om varan inte har skeppats iväg. I menar även att problem kan uppstå vid periodisering av intäkten då det är svårt att avgöra vilka intäkter som ska hänföras till respektive period.

Konsult D, F och H nämner att det allmänt är svårt för småföretagare att vara uppdaterad gällande nya och komplicerade regleringar. De menar att det är svårt för småföretagare att förstå redovisningen och att få grepp om sin ekonomi. H menar att konsult och kund inte talar samma språk vilket är problematiskt. F upptäckte under sin banktid att många småföretagare hade mycket svårt att förstå redovisning och få en uppfattning om den egna ekonomin.

4.4 Småföretagares intressenter

Under intervjuerna ställdes frågan vilka småföretagarna uppfattar vara sina intressenter. Med detta avses intressenter som är intresserade av och i behov av årsredovisningen. På denna fråga svarar samtliga respondenter att bank och andra långgivare är den i särklass viktigaste intressenten.

B nämner Skatteverket som en stor och väsentlig intressent. A, E, F och G nämner att även leverantörerna *i vissa fall* kan vara intresserade av årsredovisningen.

Redovisningskonsult C nämner att aktieägarna som intressentgrupp oftast inte blir relevant eftersom de vanligtvis är fullständigt insatta i verksamheten och således utan behov av årsredovisningen:

"Det är ju mest de och frugan som äger aktierna. Ibland kanske det är fyra, fem som går ihop och gör någonting men då är de ju inne på det" (Redovisningskonsult C).

5. Analys

I detta kapitel kopplas teorin till empirin för att resonera fram svar på uppställda frågeställningar. Kapitlet delas upp i underkapitel för att strukturera upp framställningen. Dispositionen är enhetlig med empiriavsnittet. Uppsatsens författare avser att i detta kapitel besvara uppsatsens första problemformulering: Hur redovisar småföretag i praktiken, det vill säga hur ser redovisningspraxis ut för denna typ av företag?

5.1 Varulager

5.1.1 Hur går värdering av inköpt lager och egentillverkat lager till?

Enligt BFNAR 2000:3 ska lagret värderas enligt lägsta värdets princip. Om det verkliga värdet understiger anskaffningsvärdet ska således en justering göras. Redovisningskonsult A, B, E och F säger att en bedömning görs om det verkliga värdet är lägre än anskaffningsvärdet. En justering görs i dessa fall vilket visar att Rådet följs gällande denna del. Redovisningskonsult D nämner att gällande Ds kunder har justeringar inte blivit aktuella. Frågan man kan ställa sig är om Ds samtliga kunder *alltid* haft ett varulager där anskaffningsvärdet är lägre än det verkliga värdet. Om svaret på frågan är nej, betyder detta att redovisningskonsult D inte följer BFNAR 2000:3 fullt ut. Sammanfattningsvis kan dock sägas att denna del av Rådet följs av merparten av respondenterna. Inte någon av respondenterna nämner något om att Rådet upplevs vara komplicerat. Kopplat till teorin om kostnad vs nytta kan detta indikera att nyttan överstiger kostnaden.

Som nämnts i den teoretiska referensramen ska FIFU-metoden vanligtvis användas för samma typ av varor som anskaffats vid olika tidpunkter. Genomsnittsmetoden kan bli aktuell att tillämpa i de fall värderingen utifrån denna metod inte nämnvärt skiljer sig från FIFU-värdering. Redovisningskonsult A nämner att dennes kund alltid använder genomsnittsmetoden. Av denna anledning är det svårt att avgöra huruvida resultatet från de två värderingsmetoderna skiljer sig åt eller inte. Risken blir att Rådet inte följs i detta fall eftersom en FIFU-värdering inte görs. Värt att notera är att C inte har någon uppfattning om vilken värderingsmetod Cs kunder använder. Redovisningskonsult B, F, G och H säger sig använda FIFU-metoden, i enlighet med Rådet.

5.1.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet?

Enligt BFNAR 2000:3 ska lager som innehåller *inköpta varor* värderas utifrån inköpspris med justering för andra direkt hänförliga kostnader, samt rabatter. Redovisningskonsult A, B, F och G säger att kostnader utöver inköpspriset beaktas. Redovisningskonsult A nämner även att rabatter ska påverka anskaffningsvärdet. Redovisningskonsult C, D, E och I nämner inte explicit att andra kostnader, utöver inköpspriset, ska tas hänsyn till.

Eftersom redovisningskonsult C, D, E och I inte nämner något gällande kostnader utöver inköpsvärdet är det svårt att uttala sig om huruvida de följer Rådet eller inte. Sammanfattningsvis kan sägas att större delen av respondenterna följer Rådet gällande anskaffningsvärdering, varför denna kan sägas vara motiverad. Gällande resterande del av respondentgruppen är det oklart huruvida Rådet följs eller inte. Redovisningskonsult Ds uttalande kan ifrågasättas då D uttryckligen säger att det endast är inköpspriset som gäller. Frågan är om agerandet vittnar om ren okunskap, missförstånd eller det faktum att D anser att kostnaden för att följa Rådet överstiger nyttan. Eftersom merparten av respondenterna följer

Rådet handlar det förmodligen inte om det sistnämnda alternativet utan snarare om okunskap eller missförstånd.

Enligt BFNAR 2000:3 ska anskaffningsvärdet på *egentillverkade varor* bestämmas utifrån en efterkalkyl som tar hänsyn till såväl direkta som indirekta kostnader. I vissa fall kan även förkalkyler bli aktuella, under förutsättning att de är tillförlitliga. Redovisningskonsult D menar att varan får värderas utifrån hur långt den kommit i produktionen. Redovisningskonsult G nämner svårigheten med och kostnaden för att värdera ett egentillverkat lager eftersom det hela tiden handlar om bedömningar. Kostnaden för att ta fram rättvisande kalkyler är i många fall för hög, enligt G:

"(...) alltså hur mycket produkten i sig är värd, är det produkter som inte är värda mer än tio kronor styck så kan man inte gå ner på detaljnivå (...)" (Redovisningskonsult G).

Efterkalkyler är den värderingsmetod Gs kunder tillämpar. I efterkalkylen tar företagen hänsyn till bland annat materialkostnader och nedlagd tid. Även H säger att det i första hand blir arbets- och materialkostnader som ligger till grund för värderingen. H har varit med om att både för- och efterkalkyler används av företagen. Anmärkningsvärt är Hs uppfattning att företagen är dåliga på både för- och efterkalkylering. Denna brist hos företagen borde indikera på att Rådet följs bristfälligt. Även Gs uttalande om att en viss schablonisering sker på grund av höga värderingskostnader visar på att Rådet förmodligen inte följs fullt ut. Agerandet indikerar att Rådet är kostsamt att följa och kopplat till teorin om kostnad vs nytta kan en förklaring vara att kostnaden för företaget överstiger nyttan. Rådet kan på dessa grunder ifrågasättas då nyttan totalt sett inte borde bli högre än den kostnad som framtagandet av detaljerade kalkyler innebär för småföretagare. En allmän generalisering gällande egentillverkat lager blir dock svår att göra eftersom endast ett fåtal av respondenterna kunde svara på hur praxis ser ut i denna fråga.

5.1.3 Hur bestäms eventuell inkurans?

Enligt BFNAR 2000:3 ska inkurans beaktas genom tillämpning av lägsta värdets princip. Rådet tillåter dock ett skattemässigt inkuransavdrag så länge det inte avviker väsentligt från det verkliga värdet. I de fall dessa skillnader är väsentliga ska värderingen göras utifrån ett ekonomiskt rättvisande perspektiv. Uppsatsens författare uppfattar detta som att det i realiteten betyder att en avvägning och värdering i princip alltid måste göras för att kunna avgöra om skillnaden mellan schablonmässig och verklig inkurans är väsentlig. Redovisningskonsult A och F menar att schablonmässig inkurans inte används. Respondent B, C, D, E, G och H svarar att 3% inkurans i princip alltid används. H menar dock att då uppfattningen är att inkuransen är större bör en riktig värdering göras för att erhålla ett rättvisande värde på varulagret, vilket indikerar att H följer Rådet. Gällande övriga respondenter som använder schablonmässiga avdrag är det svårt att avgöra huruvida Rådet följs eller inte. När ett schablonmässigt värde alltid används är risken att ett felaktigt värde på lagret redovisas eftersom bedömningen, enligt BFNU 92:1, ska göras med noggrannhet. I de fall skillnaden är väsentlig innebär det att Rådet inte efterlevs. En förklaring till att Rådet inte efterlevs är att kostnaden för en rättvisande inkuransvärdering är hög. Kopplat till teorin om kostnad vs nytta menar uppsatsens författare att detta antyder att kostnaden överstiger nyttan för företagen. Detta stöds bland annat av Florin Samuelsson som framhåller att kostnaden för att producera redovisningsinformation överstiger nyttan som småföretagare får.

5.1.4 Vilka problemområden kan finnas vid varulagervärdering?

Redovisningskonsult A upplever problem med lagervärdering för de minsta företagen. A menar att svårigheterna ligger i att följa upp och värdera varulagret för denna typ av företag, vilket kan leda till att Rådet inte följs. En anledning till att Rådet inte följs kan vara att företagen upplever att Rådet är för komplicerat och att värderingskostnaderna följaktligen blir för höga. Konsult B nämner att småföretagare vill lämna en lagersumma ”rakt av” som inte är relaterad till det verkliga värdet. Anledningen till detta, menar B, är att värderingen är tidskrävande och innebär höga kostnader, i enlighet med kostnad/nytta-teorin. Uppsatsens författare anser att beteendet även kan kopplas till en önskan om att minska årets resultat för att på så sätt minimera skatten. Bs kunder har på senare tid förbättrat värderingsunderlaget och utifrån Bs svar följs således BFNAR 2000:3 på denna punkt. Arbetet är dock fortfarande tidskrävande och kostsamt varför Rådet kan ifrågasättas trots att det följs. En koppling kan göras till teorin om kostnad vs nytta eftersom kostnaden kan komma att överstiga nyttan. Detta kan vara en orsak till att Rådet inte följs.

Redovisningskonsult C och E upplever att värdering av det egentillverkade lagret kan vara problematiskt. C nämner svårigheten för en guldsmed att få fram rätt anskaffningsvärde eftersom det ibland är oklart när guldets inköpspris är korrekt. Det är således för komplicerat att avgöra ett anskaffningsvärde för egentillverkat lager som är riktigt enligt BFNAR 2000:3. Även här kan en koppling göras till teorin om kostnad vs nytta. Kostnaderna upplevs vara höga i förhållande till nyttan.

G menar att inkursbestämning i stort är ett problem, eftersom det är svårt att på förhand veta om hela lagret kommer att kunna säljas eller om någon del av lagret är osäljbar. G menar att bedömningen är svår att göra då den i någon mån ska spegla den faktiska situationen. I dessa fall är det svårt att fastställa vilket värde som ska gälla i enlighet med lägsta värdets princip och BFNAR 2000:3. Risken är att Rådet av denna anledning inte efterlevs.

Redovisningskonsult H säger att:

”(...) de flesta enmansföretagare är generellt inte jätteintresserade av det här rättvisande resultatet så att säga, utan de flesta är ju väldigt intresserade av så låg skatt som möjligt” (Redovisningskonsult H).

Citatet visar att många småföretagare generellt sett inte är speciellt intresserade av att resultatet är rättvisande. Detta beror på att de har väldigt få eller inga intressenter som har intresse av att ett rättvisande ekonomiskt resultat uppvisas. Incitamenten till att lämna extern information är på grundval av detta små. De upplever således ingen nytta med att ta fram och lämna information om exempelvis varulagervärdering i enlighet med Knutson och Wichmanns studie. Småföretagaren ser endast de kostnader som arbetet är förknippat med och upplever ingen nytta, vilket är i enlighet med Friedloeb's resonemang. Redovisningskonsult H nämner att vissa kunder anpassar värderingen efter det resultat de önskar uppvisa. Ovan nämnda scenarion visar att Rådet inte följs i dessa fall och en förklaring till detta är att det är kostsamt att följa.

5.2 Materiella anläggningstillgångar

5.2.1 Hur avgörs tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång?

Enligt BFNAR 2001:3 ska en tillgång redovisas i balansräkningen när det är sannolikt att den framtida ekonomiska nyttan som är förknippad med tillgången tillfaller företaget och att anskaffningsvärdet kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Rådet anger att detta vanligtvis är uppfyllt när tillgångens risker och fördelar övergått på företaget. Redovisningskonsult B och F säger att villkoret är att fakturan skickats och att leverans skett. Då fakturan skickats kan ett tillförlitligt anskaffningsvärde bestämmas och därmed är ett kriterium i BFNAR 2001:3 uppfyllt. Det faktum att leverans har skett betyder att det köpande företaget erhåller den ekonomiska nyttan och att risken har övergått på köparen. Övriga kriterier enligt Rådet är därmed uppfyllda. Övriga respondenter nämner inte båda villkoren utan endast ett av dem. Uppsatsens författare utgår dock ifrån att uppfyllandet av ett villkor vanligtvis innebär att det andra villkoret också är uppfyllt. När leverans har skett borde rimligtvis också en faktura vara utställd. Sammanfattningsvis kan alltså sägas att samtliga redovisningskonsulter i princip uppfyller Rådets krav gällande tidpunkt för redovisning av en materiell anläggningstillgång. Rådet i princip uppfylls avseende denna del. En tänkbar förklaring till detta kan vara att nyttan överstiger kostnaden enligt teorin om kostnad vs nytta.

5.2.2 Hur bestäms anskaffningsvärdet på materiella anläggningstillgångar?

Enligt BFNAR 2001:3 bestäms anskaffningsvärdet utifrån inköpspris och de kostnader som är direkt hänförliga till köpet, exempelvis frakt och installationskostnader. Samtliga redovisningskonsulter, förutom C och E, nämner att det är inköpspriset och eventuella frakt-, installations- och monteringskostnader som utgör tillgångens anskaffningsvärde, vilket är helt i enlighet med Rådet. Från C erhålls svaret att det är inköpspriset som avgör anskaffningsvärdet. Anmärkningsvärt är det svar som erhålls från redovisningskonsult E som menar att denne inte varit med om att "kringutgifter", som exempelvis frakt, har lagts till anskaffningsvärdet. Agerandet indikerar att redovisningskonsult E inte till fullo följer Rådet i detta avseende. Frågan är om det handlar om en uppfattning att kostnaden för att ta fram ett rättvisande anskaffningsvärde är för hög eller om det även här handlar om okunskap. Sammanfattningsvis kan sägas att alla, utom en konsult, följer Rådet till fullo. Detta visar på att den erhållna nyttan upplevs vara högre än kostnaden som värderingen ger upphov till.

BFNAR 2001:3 upplyser om att tillkommande utgifter, efter anskaffningstidpunkten, i vissa fall ska läggas till anskaffningsvärdet. Detta ska göras då utgiften leder till att tillgångens prestanda förbättras jämfört med dess "ursprungsprestanda". Redovisningskonsult A, B, C, D och F nämner ovanstående kriterier som grund för ökning av anskaffningsvärdet. C uttrycker även att det ska handla om "bestående grejer" för att en aktivering ska ske. Redovisningskonsult E, G, H och I nämner också att Rådets ovan nämnda kriterier måste vara uppfyllda för att en aktivering ska ske. Dessa konsulter anger dock ett ytterligare kriterium som de utgår ifrån, nämligen att utgiften ska överstiga ett visst belopp för att aktivering ska ske. Detta går helt emot BFNAR 2001:3, som inte anger någon beloppsgräns. Enligt Rådet ska en utgift aktiveras i samtliga fall då det handlar om en värdehöjande utgift. Sammanfattningsvis kan sägas att ungefär hälften av respondenterna följer Rådet fullt ut, medan den andra hälften följer Rådet till viss del. Redovisningskonsult E förklarar sitt agerande med att det måste vara någon nytta med att öka anskaffningsvärdet, det vill säga att tillgången tack vare utgiften ska bli värderad mycket högre. Detta kan kopplas till teorin om

kostnad vs nytta, eftersom kostnaden för att behandla och aktivera ”småutgifter” är hög och kan således vara en förklaring till att Rådet inte följs. Nyttan som företagen upplever och erhåller är således begränsad i dessa fall.

5.2.3 Hur bestäms avskrivningstiden och -beloppen?

Enligt BFNAR 2001:3 ska avskrivningen av alla materiella anläggningstillgångar spegla den successiva förbrukningen av densamma. Avskrivningstiden ska alltså spegla tillgångens ekonomiska livslängd. Redovisningskonsult A, C, E, H och I är alla medvetna om denna regel och de nämner uttryckligen att den ekonomiska livslängden ska gälla. Trots detta framkommer att dessa redovisningskonsulter inte tillämpar Rådet utan använder en schablonmässig avskrivningstid av inventarier på fem år. Respondent B, D, F och G nämner inte uttryckligen att den ekonomiska livslängden ska vara gällande. Även dessa redovisningskonsulter skriver av inventarier på fem år. Sammanfattningsvis kan alltså sägas att samtliga respondenter använder femårig avskrivningstid på inventarier, vilket inte är i enlighet med BFNAR 2001:3. Praxis och norm går således inte hand i hand avseende denna del av Rådet. Gällande 30% avskrivning på det resterande tillgångsvärdet nämner redovisningskonsult B, C, D, E, G och H att detta förekommer, många gånger i resultatjusterande syfte. Denna avskrivningsmetod går också helt emot Rådet om materiella anläggningstillgångar. Enligt BFNAR 2001:3 ska avskrivningstiden även provas löpande för att avgöra huruvida avskrivningsmetoden är rättvisande eller inte. Redovisningskonsult A informerar om att detta inte görs gällande inventarier i småföretag eftersom denna process är kostsam. Detta agerande är inte i linje med Rådet.

I diskussionen kring andra materiella anläggningstillgångar än inventarier framkommer att större hänsyn tas till nyttjandeperioden i dessa fall. Detta för att värdet på tillgångarna är högre. Redovisningskonsult A säger att det blir aktuellt att bedöma tillgångens egentliga ekonomiska livslängd i dessa fall. Även E, H och I uttrycker att när det handlar om tillgångar med högre värde blir en riktig värdering och avskrivningsbedömning mer befogad att använda. Redovisningskonsult F uttrycker dock att det förekommer viss schablonisering även för maskiner där maskintypen avgör avskrivningstiden. Sammanfattningsvis kan dock sägas att BFNAR 2001:3 i princip följs i de fall det inte handlar om inventarier, det vill säga gällande tillgångar med högre värde.

Enligt den allmänna teorin om kostnad vs nytta blir en regel eller en norm befogad då den totala nyttan överstiger den totala kostnaden, sett ur ett samhälleligt perspektiv. Som tidigare nämnts säger redovisningskonsult A, E, H och I att en rättvisande bild av tillgångens successiva värdeminskning blir mer befogad då det handlar om tillgångar med ett högre värde. A och E menar att kostnaden för värdering av inventarier oftast blir hög. H och I menar att en mer grundlig värdering blir befogad när det handlar om tillgångar med högre värde. En sådan värdering blir alltså, utifrån konsulternas resonemang, inte aktuell när det handlar om tillgångar med lägre värde. För det lilla företaget, som får stå för hela kostnaden men endast erhåller en begränsad nytta, blir kostnaden större än nyttan. Detta stöds av Knutson och Wichmann, som menar att redovisningsinformation inte är av lika stor vikt för alla typer av företag. Informationsframtagandet blir mer väsentligt för ett stort företag. På dessa grunder kan BFNAR 2001:3 ifrågasättas gällande den del som tar upp avskrivningar.

Värt att notera är vad redovisningskonsult H berättar angående revisorers agerande i frågan:

”(...) så att det är faktiskt så att revisorerna bryr sig inte om det i de små företag och det leder ju till att eftersom vi hela tiden tänker på kundens maximala nytta för pengarna så jag har alltså inte lagt ner någon möda på de

fall där jag har bedömt dels att det inte gör någon större skillnad för kunden och där revisorn uppenbarligen har sagt att, nej jag vill inte vara med om att ni gör det” (Redovisningskonsult H).

Ovan nämnda citat borde indikera att inte ens revisorerna, som granskande organ, ser någon större nytta i att skriva av inventarier på ett rättvisande sätt. Utifrån revisorernas agerande kan antas att de uppfattar att kostnaden för granskning av avskrivningsmetod är högre än nyttan revisorerna uppfattar att samhället erhåller från granskningen.

5.2.4 Vilka problemområden kan finnas vid hantering av materiella anläggningstillgångar?

Redovisningskonsult E ser problem i det faktum att det är svårt för en redovisningskonsult som extern part att bedöma nyttjandeperiod på kundernas tillgångar. Ingen av de övriga respondenterna nämner problematiken med att fastställa nyttjandeperiod och avskrivningsbelopp. Uppsatsens författare ifrågasätter dock detta. Det faktum att *samtliga* respondenter använder sig av schablonmässiga avskrivningar, vilket går emot BFNAR 2001:3, visar att givet att Rådet följs uppkommer svårigheter i bedömning av den rätta ekonomiska livslängden. Nu följer de inte Rådet och uppfattar därför inte heller några problem. Svårigheten att följa Rådet i detta avseende kvarstår dock. Kostnaden för att erhålla en rättvisande bild av tillgångens successiva förbrukning är alltså hög i förhållande till vilken nytta bedömningen ger.

Redovisningskonsult G nämner svårigheten i att bedöma hur en utgift ska behandlas, det vill säga om den ska aktiveras eller kostnadsföras. Detta faktum kan tänkas leda till att Rådet inte följs eftersom risken är att utgifter som egentligen ska aktiveras istället kostnadsförs direkt (se kapitel 5.2.2).

5.3 Intäkter

5.3.1 När redovisas inkomster som en intäkt?

Enligt BFNAR 2003:3 ska inkomsten från en *varuförsäljning* redovisas som intäkt då risken har övergått på köparen, då värdet av och kostnaderna för försäljningen kan beräknas på ett tillförlitligt sätt samt då framtida ekonomiska fördelar av försäljningen tillfaller det säljande företaget. H förklarar hur det ser ut när det handlar om försäljning av varor. I dessa fall är det inga problem att fastställa intäktstidpunkten eftersom det vid handel av varor är känt när leverans har skett. Intäkten redovisas vid leveranstidpunkt, enligt H. Även redovisningskonsult A nämner att vid varuförsäljning är det vanligtvis inga problem, då intäkten redovisas när överlämnandet till kunden skett. Detta benämns som riskövergången. Sammanfattningsvis kan sägas att den del av BFNAR 2003:3 som behandlar varuförsäljning efterföljs av de respondenter som intervjuats. Respondenterna uppfattar inte några problem gällande denna del av Rådet, vilket kan vara en indikation på att nyttan överstiger kostnaden enligt teorin om kostnad vs nytta.

Enligt BFNAR 2003:3 kan inkomsten från *tjänsteuppdrag* behandlas utifrån en huvudregel eller en alternativregel. Småföretag kan i regel välja vilken av dessa metoder de vill använda. Företag över en viss storlek måste dock använda sig av huvudregeln. Redovisningskonsult B, C, E och F nämner uttryckligen dessa två metoder. Konsulterna nämner även att alternativregeln endast är aktuell att använda för småföretag, samt att en övergång från huvudregel till alternativregel aldrig görs. Sammanfattningsvis kan sägas att dessa respondenter följer Rådet gällande normerna om tillämpning och byte av redovisningsprincip.

5.3.2 Hur ser det ut i tjänsteföretag?

Vid ett tjänsteuppdrag till fast pris ska, enligt alternativregeln, direkta kostnader och en skälig andel av indirekta kostnader tas upp under Varulager som "Pågående arbeten". En bedömning ska alltså göras gällande hur långt arbetet har fortskridit. A menar att det i dessa fall är diffust gällande när en intäkt ska redovisas:

"(...) ibland så kanske de tycker att projektet inte är avslutat, så vi väntar lite med att fakturera, kanske i nästa månad eller något sådant. Det känns ju som att man har ett lite större spelrum för att välja när intäkten ska redovisas, rent praktiskt, när det gäller tjänsteföretag (...) när [är] någonting egentligen levererat eller avslutat?" (Redovisningskonsult A).

A menar att agerandet kan ha skattemässiga intentioner som orsak. I dessa fall är det tydligt att Rådet inte följs. Skattemässiga betänkanden ska, enligt Rådet, inte ha någon påverkan på redovisningen. Det är även svårt att motivera småföretagen att tillämpa Rådet på rätt sätt eftersom detta är komplicerat. Kopplat till teorin om kostnad vs nytta indikerar situationen att kostnaden för att följa Rådet är hög för småföretag. Analysen som kan göras utifrån ovanstående fenomen är att BFNAR 2003:3 i vissa avseenden kan ifrågasättas eftersom Rådet är utformat på ett komplicerat sätt.

Redovisningskonsult E gör gällande att vissa arbetstimmar inte tas upp i redovisningen den period som de upparbetats och väntar alltså med att intäktsföra vissa givna inkomster. Detta gör att uppsatsens författare ifrågasätter huruvida Rådet följs. G nämner att vid uppdrag till fast pris som löper över bokslut intäktsförs inkomsten schablonmässigt endast baserat på tid. Uppsatsens författare är dock av uppfattningen att det kan vara andra faktorer än tid som påverkar färdigställandegraden. Ibland efterlevs alltså inte Rådet gällande denna del. Sammanfattningsvis kan sägas att BFNAR 2003:3 i många fall inte följs gällande intäktsredovisning av "Pågående arbeten". Respondenterna nämner att det handlar om abstrakta händelser samt att Rådet är komplicerat som orsak till att det inte alltid följs. Även här kan agerandet kopplas till att kostnaden för att ta fram rättvisande information är större än nyttan som småföretagen får. Detta kan delvis förklaras utifrån intressentmodellen, eftersom småföretag har få eller inga intressenter.

Noterbart är att redovisningskonsult D nämner att en mall används för att fördela hänförliga kostnader till intäkter. Kostnaderna fördelas alltså relativt schablonmässigt varför risk finns att Rådet inte alltid följs. Detta kan vara ett tecken på att kostnaden för att följa Rådet är hög i förhållande till nyttan. Hänförliga kostnader ska, enligt Rådet, fördelas rättvisande på de intäkter som kostnaderna gett upphov till.

5.3.3 Vilka problemområden kan finnas vid intäktsredovisning?

Samtliga redovisningskonsulter, förutom D och I, nämner problematiken med värdering av pågående arbete vid tjänsteuppdrag. Svårigheten ligger i att bedöma hur långt arbetet har fortskridit. Denna bedömning är en förutsättning för att kunna hänföra intäkter till rätt period i enlighet med BFNAR 2003:3. Redovisningskonsult B och F menar att justeringar av resultatet kan förekomma i dessa situationer. Även E och H nämner svårigheten och problematiken vilket konkretiseras genom citaten:

"(...) hur mycket utav alla konton har de verkligen jobbat, jag menar många gånger kan de skriva konton i förväg även om de inte utfört något jobb än" (Redovisningskonsult E).

"(...) och där har jag en känsla av att de använder det lite i resultatreglerande syfte" (Redovisningskonsult H).

Sammantaget kan sägas att BFNAR 2003:3 inte följs i samtliga fall gällande intäktsredovisning av ”Pågående arbeten”. De flesta av konsulterna nämner att Rådet är komplicerat att följa. Detta visar på att småföretagare uppfattar det som kostsamt att följa Rådet fullt ut. Småföretagare väljer istället att anpassa resultatet för att minimera sin skatt. Småföretagare upplever i stort sett ingen nytta av att följa Rådet. De ser istället större ”nytta” av att minimera sin skatt.

F har upptäckt att många småföretagare har mycket svårt att förstå redovisning och få en uppfattning om den egna ekonomin. Småföretagare kan alltså uppfatta att regelverken och normerna är mycket betungande och de har svårt att förstå nyttan av att följa dem.

5.4 Intressenter

Thorell (1994) menar att i småföretag, där ledning och ägare vanligtvis sammanfaller, är Skatteverket och långgivare i princip de enda intressenterna. I något större småföretag kan även leverantörer bli aktuella, enligt Thorell. Samtliga redovisningskonsulter anser att banken och andra långgivare är småföretagarnas främsta intressenter. Redovisningskonsult B nämner att även Skatteverket är en intressent. Övriga redovisningskonsulters svar, som visar på en strävan från småföretagens sida att minimera sin skatt, indikerar att Skatteverket även i dessa fall blir en viktig intressent. Sammanfattningsvis kan sägas att småföretagarnas i särklass viktigaste intressenter är, i likhet med vad Thorell hävdar, långgivare och Skatteverket. Uppsatsens författare menar att denna uppfattning beror på att småföretagare upplever en nytta i att minimera sin skatt, varför Skatteverket blir en viktig intressent. Utifrån detta resonemang strävar småföretagare efter att minimera den redovisade vinsten som ett försök att maximera den disponibla vinsten.

Eftersom ägarna i småföretagen i princip sammanfaller med ledningen blir ägare som intressentgrupp inte relevant i dessa fall. Ägarna har i dessa fall inblick i och information om företagets ekonomiska situation eller som C uttrycker det:

”Det är ju mest de och frugan som äger aktierna. Ibland kanske det är fyra, fem som går ihop och gör någonting men då är de ju inne på det” (Redovisningskonsult C).

Relevansen att sammanställa årsredovisningar på basis av denna ringa intressentgrupp blir på grundval av detta låg och incitamenten för småföretagare att återge en rättvisande redovisning blir således små. Kostnaden för att samla in denna information blir hög eftersom mottagargruppen är liten. En naturlig koppling kan göras till teorin om kostnad vs nytta. Den nytta som företagen erhåller tack vare informationsframställningen är till stor del kopplad till vilka intressenterna är, samt hur många intressenter företaget har. Eftersom mindre företag har få eller inga intressenter blir nyttoskapandet litet och kostnaden hög. Detta resonemang stöds av Knutson och Wichmann som rekommenderar att informationsbehovet i större utsträckning bör styra informationskravet.

6. Slutdiskussion

Detta avslutande kapitel återkopplar till uppsatsens inledande kapitel. I kapitlet presenteras slutsatser baserade på den information som framställts i uppsatsen. Resterande problemformuleringar, det vill säga andra och tredje frågeställningen, besvaras och uppsatsens syfte uppfylls. Ämnet diskuteras friare och författarnas egna reflektioner och funderingar presenteras. Kapitlet avslutas med förslag till vidare forskning baserade på tankar och funderingar som dykt upp under arbetet med uppsatsen.

6.1 Slutsats

Första delen av syftet, som är av beskrivande art, är att undersöka redovisningspraxis för småföretag. För att även kunna göra en förklarande analys har ytterligare syften tagits fram: att undersöka och beskriva huruvida det föreligger skillnader mellan praxis och norm och att besvara varför dessa eventuella skillnader förekommer. För att uppfylla syftena har tre problemformuleringar tagits fram. I kapitel 5 besvaras uppsatsens första problemformulering. I detta avslutande kapitel ämnar uppsatsens författare besvara den andra och tredje problemformuleringen, vilka återges nedan.

Uppsatsens andra problemformulering lyder:

Föreligger det skillnader mellan småföretagarnas redovisningspraxis och vad Bokföringsnämnden anger?

Varulager

BFNAR 2000:3, som behandlar varulager, följs enligt respondenterna vad gäller anskaffningsvärde för inköpta varor. Merparten av respondenterna följer Rådet. Det är dock svårt att svara på huruvida Rådet följs av övriga respondenter. Uppsatsens författare drar slutsatsen att denna del av BFNAR 2000:3 inte ger upphov till några större svårigheter för småföretagare att följa. Även den del av BFNAR 2000:3 som behandlar vilket värde som ska tillgångsföras i balansräkningen kan sägas följas. Här svarar merparten av respondenterna att det är det lägsta av anskaffnings- och det verkliga värdet som tillgångsföras, vilket är i enlighet med Rådet. Noterbart är att en av respondenterna svarar att justeringar av anskaffningsvärdet inte är aktuellt och det verkliga värdet beaktas alltså inte alls. Sammanfattningsvis kan dock sägas att det på dessa punkter inte föreligger några större skillnader mellan redovisningspraxis och –norm.

När det handlar om värdering av egentillverkat lager uppfattar de respondenter som kommit i kontakt med detta fenomen att det är problematiskt och komplicerat att följa Rådet på denna punkt. Respondenterna menar att svårigheten ligger i att få fram rätt värde eftersom det handlar om bedömningar. En av respondenterna har uppfattningen att småföretagare är dåliga på både för- och efterkalkylering. Resultatet av detta blir att Rådet inte följs och att normen således blir lidande. Slutsatsen blir att det föreligger skillnader mellan praxis och norm på denna punkt.

Gällande inkuransavdrag svarar merparten av respondenterna att ett schablonmässigt avdrag på 3% görs i samtliga fall. Eftersom denna schablonisering endast får användas då den verkliga inkuransen inte nämnvärt skiljer sig från den schabloniserade inkuransen drar

uppsatsens författare slutsatsen att effekten blir att det i vissa fall föreligger skillnader mellan praxis och norm.

Materiella anläggningstillgångar

Gällande tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång framgår av intervjuerna att BFNAR 2001:3 i princip alltid följs avseende denna punkt. Vid bestämmande av anskaffningsvärde utifrån anskaffningstidpunkten, där hänsyn i förekommande fall ska tas till frakt, monterings- och installationskostnader, kan sägas att Rådet följs av åtta av studiens nio respondenter. I dessa fall föreligger alltså en obetydlig skillnad mellan praxis och norm.

Tillkommande utgifter efter förvärvet ska i vissa fall läggas till anskaffningsvärdet enligt BFNAR 2001:3. Detta tar flera av respondenterna hänsyn till, dock inte alltid. En tydlig skillnad mellan praxis och norm kan urskiljas utifrån faktumet att fyra av respondenterna anger ett minimibelopp som villkor för aktivering av utgiften.

BFNAR 2001:3 fastställer att avskrivningarna ska spegla tillgångens ekonomiska livslängd. Samtliga respondenter bortser ifrån denna del av Rådet när det handlar om inventarier. Respondenterna uppger att de använder en schablonmässig avskrivningstid på fem år och/eller skriver av 30% av tillgångens resterande värde. Tydligt är att Rådet inte följs. En entydig slutsats kan dras att det föreligger skillnader mellan norm och praxis. Av intervjuerna framgår dock att mer tid och energi läggs på en ekonomiskt rättvisande värdering när det handlar om materiella anläggningstillgångar med högre värde. Detta visar att Rådet följs i större utsträckning då en tillgång med högre värde ska värderas och skillnader föreligger alltså inte i samma omfattning gällande denna typ av tillgångar.

Intäkter

Den del av BFNAR 2003:3 som behandlar intäktsredovisning av varuförsäljning följs av respondenterna. Gällande intäktsredovisning av tjänsteuppdrag följer respondenterna den del av Rådet som behandlar tillämpning och byte av redovisningsprincip. I dessa två fall föreligger således inte några skillnader mellan praxis och norm.

Gällande värdering av tjänsteuppdrag till fast pris finns risken att Rådet inte alltid följs. En av respondenterna menar att det förekommer att värdering görs utifrån skattemässiga intressen. Samma respondent säger även att det är svårt att få småföretagen att tillämpa Rådet korrekt. Sammantaget indikerar detta på att det föreligger skillnader mellan hur redovisningen bör se ut och hur den ser ut.

Sammanfattning

Vissa delar av undersökta Allmänna Råd följs, vilket enligt teorin om kostnad vs nytta indikerar att nyttan upplevs vara högre än kostnaden. Här föreligger alltså i stort sett inte skillnader mellan praxis och norm.

I flera fall följs dock inte de Allmänna Råden. Uppsatsens författare avser att sammanfatta när det föreligger skillnader mellan praxis och norm med hjälp av tre punkter.

- Gällande BFNAR 2000:3 föreligger skillnader mellan praxis och norm när det handlar om det egentillverkade lagret, samt vid inkursvärdering.
- Gällande BFNAR 2001:3 föreligger skillnader mellan praxis och norm gällande tillkommande utgifter, samt avskrivningar företrädesvis på inventarier.

- Gällande BFNAR 2003:3 föreligger skillnader mellan praxis och norm när det handlar om tjänsteuppdrag till fast pris.

Uppsatsens tredje problemformulering lyder:

Om det föreligger skillnader, varför finns de?

Varulager

Skillnader som återfinns gällande egentillverkat lager förklaras av en respondent med de höga kostnader som värderingen ger upphov till. En av respondenterna nämner att småföretagare är dåliga på för- och efterkalkylering. Utifrån detta kan förklaras att Rådet inte följs eftersom småföretagare inte har tillräcklig kunskap. Anledningen till att de inte har denna kunskap kan vara att reglerna är komplicerade och ger upphov till höga värderingskostnader. En annan möjlig förklaring till dessa skillnader är att småföretagare prioriterar bort redovisningen och att visa ett rättvisande resultat. Enligt en av respondenterna beror detta på att småföretagarna inte ser någon nytta med informationsframställningen. Sammanfattningsvis kan sägas att skillnader föreligger eftersom kostnaderna överstiger nyttan, i enlighet med teorin. En av orsakerna till detta kan vara det faktum att småföretagaren upplever sig ha endast ett fåtal intressenter.

Materiella anläggningstillgångar

En av respondenterna ger en förklaring till varför en beloppsgräns används för att aktivera tillkommande utgifter. Respondenten menar att det måste finnas en nytta med att öka anskaffningsvärdet och att denna nytta saknas vid lägre belopp. Ytterligare en anledning kan vara att behandlingen av småutgifter som ska aktiveras ger upphov till merarbete. Detta skapar inte någon större nytta i sammanhanget. Slutsatsen är att nyttan understiger kostnaden i dessa fall. Rådet kan gällande denna punkt anses vara obefogat.

Slutsatsen gällande varför skillnader finns mellan praxis och norm för avskrivning av inventarier är att den kostnad som en rättvisande värdering ger upphov till är större än den nytta som skapas. Uppsatsens författare drar slutsatsen att skillnaden i tillgångsvärdering beroende på värdet beror på att småföretagen anser att en rättvisande värdering är befogad när det handlar om tillgångar med högre värde. Uppsatsens författare menar att småföretagare själva inte upplever nyttan med en rättvisande inventarieavskrivning. Utifrån den information som erhållits om hur revisorer agerar i frågan kan slutsatsen dras att inte heller revisorerna, med uppgift att vara kontrollorgan och att se till att Råden upprätthålls, upplever någon nytta med en rättvisande värdering. En ytterligare förklaring till att Rådet inte följs är skattemässiga intressen. Småföretagarna vill minimera sin skatt och således maximera sin egen nytta.

Intäkter

Många av respondenterna säger att BFNAR 2003:1 är svårt och komplicerat att följa och det är en av orsakerna till att det föreligger skillnader mellan praxis och norm gällande redovisning av "Pågående arbeten". Slutsatsen som kan dras utifrån detta är att kostnaderna för att följa Rådet blir för höga. Antalet intressenter som kan vara angelägna om ett ekonomiskt rättvisande resultat är litet och småföretagare ser inte nyttan av detta. Andra respondenter nämner att skattemässiga motiv och ett resultatreglerande syfte ligger bakom agerandet.

Sammanfattning

Svaret på frågeställningen om varför skillnader mellan praxis och norm finns vill uppsatsens författare beskriva med hjälp av fyra sammanfattande punkter.

- Småföretagare upplever att deras kostnader är för höga i förhållande till den nytta de upplever att de erhåller.
- Småföretagare anser sig ha få intressenter och vikten av att återge ekonomiskt rättvisande information blir mindre.
- Småföretagare agerar utifrån skattemässiga motiv.
- Småföretagare har inte tillräckliga kunskaper för att kunna tillämpa Råden.

Som avslutning på slutsatskapitlet vill författarna återkoppla till och svara på uppsatsens titel: *Praxis och norm, går de hand i hand?* Svaret på den frågan är både ja och nej. Det är givetvis beroende av vilka delar som analyseras, samt av hur komplicerade Råden är. Klart är i alla fall att normerna inte följs fullt ut, varför författarna anser att en revidering av dem är nödvändig. Intentionen från normgivarnas sida bör slutligen vara att *praxis och norm går hand i hand*. Om praxis avviker från norm kan detta indikera att normerna är för komplicerade och eventuellt bör förenklas.

6.2 Författarnas egna reflektioner

BFNs syn på kostnad vs nytta återspeglas i deras Allmänna Råd och Tillämpningskapitel. I dessa skriver BFN att hänsyn ska tas till intressenternas behov av och kostnaden för att ta fram redovisningsinformation när nämnden prövar och beslutar vad som ska gälla för icke-noterade företag. (BFNAR 2000:2). BFN menar att det är användarnas behov av redovisningsinformation som ska styra kraven i de Allmänna Råden gällande redovisningens innehåll och utformning. Uppsatsens författare ställer sig tveksamma till Bokföringsnämndens och andra parter arbete i förenklingsfrågan. BFNs uttalanden visar på en insikt i att småföretagen och dess intressenter har ett mindre informationsbehov än vad som gäller för större företag. Uppsatsens författare finner det märkligt att denna insikt trots detta inte genomsyrar och syns i exempelvis BFNs Allmänna Råd. Uppsatsens författare menar att förändrings- och förenklingsarbetet går för långsamt.

Uppsatsens författare håller med Friedloeb i hans resonemang att redovisningsinformationen på ett bättre sätt bör anpassas efter situation och behov. Ett alternativ kan vara att företagen i viss mån själva bestämmer informationsnivån anpassat efter de intressenter de anser sig ha. I USA möter småföretagen i princip ingen reglering gällande redovisningen förutom rent skattemässigt. Ett förslag från uppsatsens författare är att reglering och norm i alla fall bör lättas väsentligt för småföretagare.

Ett förslag till förenkling för att erhålla mer samstämmighet mellan norm och praxis är att införa en beloppsgräns för aktivering av tillkommande utgifter efter förvärvet. Under intervjuerna upptäckte uppsatsens författare att detta var något som redan förekom i praxis. På grund av de kostnader hantering och aktivering av tillkommande småutgifter ger upphov till anser uppsatsens författare att en förändring bör ske även normmässigt. En förenkling skulle innebära att norm och praxis skulle harmoniera på denna punkt, vilket är eftersträvänt. Ytterligare ett förslag är att man även i normen tillåter schablonmässiga avskrivningar för vissa typer av tillgångar och tar bort kravet på att avskrivningarna ska spegla den successiva förbrukningen. Tänkbart är att låta alla typer av inventarier få skrivas av på fem år, enligt

dagens praxis. Ett annat alternativ är att tillgångar under ett visst belopp tillåts att schablonmässigt skrivas av på fem år.

De uppfattningar som uppsatsens författare hade om vilka delar av Råden som är komplicerade har bekräftats i studien. Under studien har uppsatsens författare upptäckt att redovisningspraxis anpassas utifrån vad som anses vara relevant och väsentligt i respektive situation. Detta kan konkretiseras med den omständighet att inventarier skrivs av på fem år, oberoende av vad Rådet anger. Handlandet verkar vara generellt accepterat vilket tydliggörs utifrån revisorernas agerande. De vet att ”felaktiga” avskrivningar görs, men handlar inte för att förändra beteendet. Marknaden skapar tydligen själv en balans mellan nytta och kostnad, det vill säga en marknadsmässig anpassning görs inom praxis.

Uppsatsens författare hänvisar slutligen till förenklade redovisningsregler i harmoni med skattereglerna för enskilda näringsidkare (Redovisningskonsulten 2004:2). Författarna anser att man i regleringen och normgivningen bör titta på företagets storlek och intressenters roll istället för att endast fokusera på företagsform. Utöver vad som har tagits upp i empirin diskuterades vid ett av intervjutillfällena (fristående från intervjufrågorna) frågan om reglering och normgivning för de minsta aktiebolagen. Respondenten ifrågasatte starkt den börda små aktiebolag får bära, enbart på grund av dess företagsform. Uppsatsens författare menar att en anpassning borde ske där en starkare koppling borde finnas mellan redovisnings- och beskattningsregler för småföretag i allmänhet.

6.3 Förslag till vidare forskning

Under arbetet med uppsatsen har vissa frågeställningar och funderingar dykt upp gällande vad som kan tänkas vara intressant att undersöka vidare. Uppsatsens författare tycker det vore intressant att undersöka hur redovisningspraxis för småföretagare ser ut på landsbygden. Intressant vore alltså att ha samma utgångspunkter som i denna uppsats, men med ett landsbygdsperspektiv istället för ett storstadsperspektiv. Ytterligare en intressant aspekt vore att undersöka huruvida det föreligger skillnader i praxis mellan stad och landsbygd.

Ett forskningsområde som skulle vara intressant att studera är huruvida det föreligger skillnader mellan redovisningspraxis hos redovisningskonsulter som hjälper småföretag och redovisningspraxis för småföretag i de fall företaget själv har hand om redovisningen. Studien skulle också kunna ha inriktningen att allmänt undersöka hur redovisningspraxis ser ut i småföretag och intervju personal på ekonomiavdelningen i småbolag.

Uppsatsens författare har också funderat kring den debatt som pågår om det klimat som småföretagare möter. Det diskuteras mycket om att förändringar är på väg och ska genomföras. Uppsatsens författare har reagerat på att det pratas mycket men att det inte händer mycket. Varför tar förändringar så lång tid när problematiken är så uppenbar?

7. Källförteckning

Artiklar:

Bengtsson, A. (2004). *Framtidens redovisningsregler för onoterade företag*. Balans, nr 6-7, s 25-28.

Friedloeb, T. (1992). *Cost effective financial reporting for small business*. Journal of Small Business Management, vol. 30, nr 1, s 89-94.

Knutson, D. L. & Wichmann, H. (1984). *GAAP Disclosures: Problem for Small Business?* Journal of Small Business Management, vol. 22, nr 1, s 38-46.

Strandin, P. (1998). *Redovisning och revisionsplikt kväver små aktiebolag*. Balans, nr 6-7, s 44-45.

Svensson, B. (2004). *Redovisningsinformation och kreditgivares bedömning av små och medelstora företag*. Balans, nr 1, s 16-19.

Ölund, P. (2003). *Varannan myndigheternas, varannan företagens, ökar intresset för omvärlden*. Redovisningskonsulten, nr 4, s 30-31.

Ölund, P. (2004). *Minskat regelverk för icke-noterade företag*. Redovisningskonsulten, nr 2, s 12-13.

Litteratur:

Arbnor, I. & Bjerke, B. (1994). *Företagsekonomisk metodlära*. Studentlitteratur: Lund.

Ax, C., Johansson, C. & Kullvén, H. (2002). *Den nya ekonomistyrningen*. Liber Ekonomi: Malmö.

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur: Lund.

Falkman, P. (2000). *Teori för redovisning*. Studentlitteratur: Lund.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund.

Kylén, J-A. (1994). *Fråga rätt – vid enkäter, intervjuer, observationer, läsning*. Kylén Förlag AB: Stockholm.

Lekwall, P. & Wahlbin, C. (1993). *Information för marknadsföringsbeslut*. IHM Förlag AB: Göteborg.

Patel, R. & Davidsson B. (1991). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur: Lund.

Samuelsson, L. (2004). *Controllerhandboken*. Industrilitteratur: Uppsala.

Smith, D. (2000). *Redovisningens språk*. Studentlitteratur: Lund.

Thomasson, J., Arvidsson, P., Lindquist, H., Larsson, O. & Rohlin, L. (2002). *Den nya affärsredovisningen*. Liber Ekonomi: Malmö.

Thorell, P. (1994). *Företagens redovisning – Grundläggande räkenskapsförståelse*. Iustus Förlag: Uppsala.

Törnqvist, U. (1997). *Styrning och extern informationsgivning i transnationella företag*. Studentlitteratur: Lund.

Wiedersheim-Paul, F. & Eriksson, L. T. (1987). *Att utreda och rapportera*. Liber: Stockholm

Uppsatser och avhandlingar

Florin Samuelsson, E. (1999). *Redovisning och små växande familjeföretag*. Jönköping International Business School: Jönköping.

Muntliga källor

Jan Marton, Föreläsning, 2004-10-07, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet.

Intervjuer

Redovisningskonsult A 2004-11-22 kl. 09.30

Redovisningskonsult B 2004-11-23 kl. 09.00

Redovisningskonsult C 2004-11-23 kl. 10.30

Redovisningskonsult D 2004-11-24 kl. 09.00

Redovisningskonsult E 2004-11-24 kl. 13.00

Redovisningskonsult F 2004-11-25 kl. 09.00

Redovisningskonsult G 2004-11-26 kl. 10.00

Redovisningskonsult H 2004-12-01 kl. 09.30

Redovisningskonsult I 2004-12-09 kl. 13.00

Internet

www.bfn.se, 2004-12-03.

Bilaga 1: Intervjumall

Varulager

- Hur går du tillväga vid värdering av inköpt lager och egentillverkat lager?
  - vilka premisser och villkor utgår du ifrån?
- Hur bestämmer du anskaffningsvärdet på ett lager?
  - vad/vilka kostnader blir viktiga att beakta och vägas in?
  - hur värderas lagret som ingår i ett flöde?
- Hur går värderingen till vid anskaffningsvärdet på
  - inköpt varulager?
  - anskaffningsvärdet på egentillverkat varulager?
  - Hur och när görs produktkalkyler?
- Hur bestäms det värde som ska tillgångsföras i balansräkningen?
- Vem värderar, du, företaget eller ni tillsammans?
- Vid eventuell inkurans, hur bestäms/värderas detta?
  - Hur görs justeringar?
- Vad upplever du vara problematiskt vid varulagervärdering? Finns det några specifikt problematiska områden?

Materiella anläggningstillgångar

- Hur avgör du tidpunkten för redovisning av en materiell anläggningstillgång, det vill säga vilka kriterier utgår du ifrån när du bestämmer när tillgången ska redovisas?
- Hur bestäms anskaffningsvärdet? Vilka utgifter ligger till grund för detta?
- Förekommer det att tillkommande utgifter efter förvärvet tillgångsföras och därmed ökar anskaffningsvärdet?
- Hur bestäms avskrivningstiden och -beloppen? På vilka grunder?
- Vem värderar, du, företaget eller ni tillsammans?
- När börjar avskrivning?
- Vad upplever du vara problematiskt vid värdering av materiell anläggningstillgång? Finns det några specifikt problematiska områden?

Intäkter

- När redovisas inkomster som en intäkt? Vilka kriterier ska vara uppfyllda?
- Hur går du tillväga vid redovisning av intäkt från ett tjänsteuppdrag
  - vid uppdrag på löpande räkning
  - vid uppdrag till fast pris
  - hur och på vilka grunder beräknas motsvarande kostnader?
- Vad upplever du vara problematiskt vid intäktsredovisning? Finns det några specifikt problematiska områden?

Intressenter

- Vilka tror du att dina kunder (småföretagen) upplever/anser vara deras intressenter?

Bilaga 2: Presentation av respondenter

Redovisningskonsult **A** är civilekonom och har jobbat som revisor på KPMG i 15 år. Sedan fyra år tillbaka jobbar A som egenföretagare och hjälper småföretag med redovisning.

Redovisningskonsult **B** har jobbat med redovisning sedan 80-talet. B är även revisor och jobbade på revisionsbyrå mellan 1986 och 1999. B jobbade under denna tid även som redovisningskonsult vid sidan om. När kunderna blev för många slutade B som revisor och började arbeta helt i egen regi som redovisningskonsult.

Redovisningskonsult **C** jobbar med redovisning i små bolag som enskilda firmor och aktiebolag. C har jobbat som redovisningskonsult sedan 1992.

Redovisningskonsult **D** har jobbat med redovisning sedan början av 70-talet. D startade på ekonomiavdelningen på ett företag. Sedan 1986 driver D egen redovisningsbyrå som legitimerad redovisningskonsult.

Redovisningskonsult **E** har drivit egen redovisningsbyrå i 25 år. E sköter bokföringen åt cirka 35 företag, mestadels små aktiebolag och är enligt egen utsago företagets ekonomifunktion.

Redovisningskonsult **F** har sin bakgrund i bankvärlden och jobbade med kreditgivning till småföretag i 17 år. Sedan 1990 har F haft egen redovisningsbyrå.

Redovisningskonsult **G** är 33 år gammal och har jobbat med redovisning i stort sett hela sitt yrkesverksamma liv. G har jobbat som redovisningskonsult i fyra år, och som egen företagare sedan sommaren 2004. G sköter den löpande bokföringen för ungefär 25 kunder.

Redovisningskonsult **H** har jobbat med redovisning sedan 1988. H är civilekonom och har jobbat som revisor på en byrå i 13,5 år. Sedan 4,5 år driver H en egen redovisningsbyrå.

Redovisningskonsult **I** har jobbat som redovisningskonsult i 5,5 år och har nyligen startat eget företag tillsammans med en kollega. Is kunder är verksamma inom träförädlingsbranschen och exporterar en stor del av sina varor.